

Katariina Kumpulainen

Soittimet reissulle ja osaaminen jakoon!

Musakärry-hanke ja hanketoiminnan vaikutukset kouluttajatiimin asiantuntijuuden kokemuksiin

Metropolia Ammattikorkeakoulu

Musiikkipedagogi (AMK)

Musiikki

Opinnäytetyö

22.11.2017

<p>Tekijä(t) Otsikko</p> <p>Sivumäärä Aika</p>	<p>Katariina Kumpulainen Soittimet reissulle ja osaaminen jakoon! - Musakärry-hanke ja hanketoiminnan vaikutukset kouluttajatiimin asiantuntijuuden kokemuksiin 48 sivua 21.11.2017</p>
Tutkinto	Musiikkipedagogi (AMK)
Koulutusohjelma	Musiikki
Suuntautumisvaihtoehto	Varhaisiän musiikkikasvatus ja taiteen soveltava käyttö
Ohjaaja(t)	Annu Tuovila, MuT Sanna Vuolteenaho, MuM
<p>Opinnäytetyöni käsittelee musakärry-hanketta. Musakärry-hanke on Helsingin keskisen päivähoitoalueen hanke, jossa kehitetään ja jaetaan alueen musiikkikasvatusosaamista kiertävien soitinkokoelmien ja niiden käyttöön liittyvien ohjauskäyntien sekä yhteisten koulutusten avulla. Opinnäytetyöni tavoitteena on esitellä musakärry-hanketta ja sen merkitystä, Musakärryn pedagogisia lähtökohtia, Musakärryn soittimistoa sekä toiminnan tulevaisuuden näkymiä. Tärkein näkökulmani musakärry-hankkeeseen on työryhmän jäsenten musiikkikasvatuksellisen osaamisen kehittyminen ja asiantuntijaroolin muodostuminen.</p> <p>Opinnäytetyön aineistona olen käyttänyt omia kokemuksiani musakärry-työryhmän jäsenenä, työryhmän jäsenten haastatteluja, koulutuksista saatuja palautteita sekä lähdekirjallisuutta. Haastattelut toteutin ryhmähaastatteluina sekä sähköpostikeskusteluina.</p> <p>Työn edetessä huomasin aineistosta nousevan vahvasti esille Musakärry-hankkeen toimintatapojen yhteyden JaSeSoi ry:n kursseihin ja Orff-pedagogiikkaan. Haastatteluissa ja omissa kokemuksissani huomioni kiinnittyi myös työryhmän jäsenten musiikkikasvatuksellisen osaamisen kehittymiseen ja asiantuntijanroolin muodostumiseen. Näiden tulosten ja huomioiden pohjalta työni pääteemaksi muodostui tutkia Musakärryn pedagogista pohjaa sekä työryhmän jäsenten asiantuntijuuden muodostumisen kokemuksia.</p> <p>Musakärry-hanke on vaikuttanut positiivisesti musiikkikasvatuksellisen osaamisen jakamiseen Helsingin keskisen päivähoitoalueen yksiköissä. Toivon, että työni osoittaa nämä vaikutukset sekä hankkeen tarpeellisuuden päiväkotien musiikkikasvatuksen sekä kasvattajien musiikkikasvatuksellisen osaamisen kehittämisessä</p>	
Avainsanat	varhaisiän musiikkikasvatus, varhaiskasvatus, asiantuntijuus, hanketoiminta, lastentarhanopettaja, musiikkikasvattaja

Author(s) Title Number of Pages Date	Katariina Kumpulainen Musakärry-project and employees developing expertise in music education 48 pages 22 Nov 2017
Degree	Bachelor of Music
Degree Programme	Music
Specialisation option	Early Childhood Music Education and Community Music
Instructor(s)	Annu Tuovila, DMus Sanna Vuolteenaho, MMus
<p>This Bachelor thesis focuses on the Musakärry-project and Musakärry-team members' experiences of changes in their music educational expertise during the project.</p> <p>The Musakärry-project is found to develop music education in daycare. It has two sets of Orff- based instruments which are rotated among daycare units in Central Helsinki daycare area. In addition to the Music instruments each daycare receives a visit from a member of Musakärry-team. The pedagogical use of the instruments is discussed during the visit with the daycare staff.</p> <p>During the process of researching the Musakärry-project I found out that the procedure of educating the daycare staff is based on the methods of Orff-pedagogue and JaSeSoi association. The thesis results show how the education procedures have transferred.</p> <p>Results also show how members of the Musakärry-team experience that their own expertise has grown and they have been able to share and use their music education skills in developing the music education in Central Helsinki daycare area. With these results, I also relate how my own expertise and identity as a music educator have developed by working in a group and teaching colleagues.</p>	
Keywords	Music education, Early childhood education, daycare, expertise

Sisällys

1	Johdanto	1
2	Musakärry	2
2.1	Musakärry-hankkeen vaiheet 2015-2017	3
2.2	Moniammatillinen työryhmä Musakärry-hankkeen toteuttajana	4
2.3	Koulutusten ja ohjauskäynti-mallin suunnittelu ja toteutus	5
2.4	"Soittimet lähti reissulle!"	6
3	Musakärry-hanke apuna päiväkotien musiikkikasvatuksen toteuttamisessa	7
3.1	Varhaiskasvatussuunnitelma musakärrytoiminnan viitoittajana	7
3.2	Musakärrytoiminta osana monipuolista taidekasvatusta	8
3.3	Leikki ja taideaineet, lapsen luontaisia oppimaan oppimisen välineitä	9
3.4	Musiikkitoiminnan vaikutuksista yksilöön ja ryhmätoimintaan	10
3.5	Soittamisesta- Miksi lisää soittimia päiväkoteihin?	11
3.6	Päiväkotien resurssit ja Musakärry-hanke	12
4	Musakärryn pedagogiset lähtökohdat ja sisältö	12
4.1	Orff pedagogiikka ja JaSeSoi ry.	13
4.2	Orff-pedagogiikka sekä JaSeSoi ry:n toimintatavat pedagogisina lähtökohtina ja toimintakulttuurin malleina	14
4.3	Musakärryn soittimiston valinta	15
4.3.1	Laattasoittimet	17
4.3.2	Ksylofonit	17
4.3.3	Rummut	18
4.3.4	Boomwhacker putket	19
4.3.5	Kärryn muu sisältö	20
4.3.6	Kirjallinen materiaali	21
4.4	Huomioita kärryn sisällöstä käyttökokemuksien jälkeen	21
5	Ohjauskäynnit ja koulutukset kouluttajatiimin näkökulmasta	22
5.1	"Pitää olla kokemus taiteesta, jotta voi viedä taidetta eteenpäin." -Koulutusten ja ohjauskäyntien perusteet	22
5.2	Ohjauskäyntien sekä koulutusten kehittäminen ja toteuttaminen Musakärry-hankkeessa	24
5.3	Ohjauskäynti- ja koulutustoiminnan haasteet	26
6	Musakärry-hanke asiantuntijuuden kehittymisen näkökulmasta	27
6.1	Asiantuntijuuden määritelmä	29

6.2	Kouluttajana toimimisen vaikutukset asiantuntijuuden kokemuksiin ja kehittymiseen	30
6.3	Musiikkikasvatusosaamisen kasvun huomioiminen ja osaamisen jakamisen mahdollistaminen työyhteisössä Musakärri-hankeen myötä	33
7	Johtopäätöksiä musakärri toiminnan tulevaisuudesta	35
8	Pohdinta	38
	Lähteet	41

1 Johdanto

Tämän työn tarkoitus on tuoda näkyväksi Musakärry-hanke ja sen työryhmän työskentely. Esittelen tässä opinnäytetyössäni Musakärry hankkeen syntyprosessin ja musakärryn taustalla vaikuttavia pedagogisia suuntauksia. Tarkastelen tässä työssä myös omia ja koulutustiimin jäsenten kokemuksia Musakärry-hankkeessa työskentelyn vaikutuksista.

Olin itse Musakärrytyöryhmän jäsen syksystä 2015- kevääseen 2016. Silloin työn touhussa ja opintojen ja töiden ristiaallokossa en huomannut enkä ymmärtänyt mitä kaikkea Musakärry-hankkeen syntyvaiheessa tapahtui. Musakärryn alkuideasta saakka minulla on ollut kuitenkin tunne, että kyseessä on jotain todella mielenkiintoista ja ainutlaatuista.

Alusta saakka oli selvää, että Musakärry-hankkeen takana on harvinaisen taitava, innostunut ja sitoutunut työryhmä. Suuri vaikutus hankkeen onnistumiselle sekä innostuneen työkuulttuurin säilymiselle on ollut päiväkotia Hertan johtaja ja hankkeen koordinaattori Inkeri Karhos. Oli mahtavaa työskennellä hankkeessa, jossa Karhoksen esimerkin mukaan ideoidaan ja toimivat ideat toteutetaan suurella intohimolla ja visiolla. On ollut todella kiinnostavaa palata hankkeen pariin opinnäytetyöntekijän näkökulmasta.

Alun perin työni tarkoitus oli kuvata pelkästään musakärryhanke ja siinä tehty toiminta. Perehtyessäni aiheeseen huomasin hankkeella olevan suurempia merkityksiä. Kun luin lisää lähdekirjallisuutta ja pohdin haastattelu kysymyksiä, minua alkoi yhä enemmän kiinnostaa kouluttajatiimin toiminta sekä sen toimintakulttuurin muotoutuminen. Työssäni huomio ja näkökulma siirtyivät näin ollen musakärrytyöryhmän kouluttajatiimiin.

Haastattelujen ja omien kokemusten reflektoinnin myötä halusin tutkia, sekä kuvata tiimin jäsenten kokemuksia asiantuntijuudesta ja sen muodostumisesta. Tästä muodostui työni yksi pääteemoista.

Tutkiessani musakärrytyöryhmää huomasin sen synnyssä ja toiminnassa olevan tärkeän syy-seuraus- tai ennemminkin inspiraatioketjun. Näin ollen tutkin tässä työssäni myös, että onko Musakärry-idea sekä tiimin toiminta seurausta JaSeSoi ry:n kursseilta ja koulutuksista opituista Orff-pedagogisista toimintamalleista? Ja tuleeko kouluttajamalli sieltä

myös? Tutkin tätä haastattelemalla Musakärry-tiimin jäseniä sekä perehtymällä Orff-pedagogiikan sekä sen suomalaisen sovelluksen historiaan sekä JaSeSoi ry:n toimintaan.

Olen jakanut pohdinnan kahdeksi luvuksi, joissa ensimmäisessä pohdin Musakärry-hanketta ja sen tulevaisuutta ja toisessa omaa oppimistani opinnäytetyöprosessin aikana.

Työni aineistona olen käyttänyt omia kokemuksiani sekä musakärry työryhmän jäsenten haastatteluja. Tein yhden ryhmähaastattelun. Lisäksi haastattelin ja keskustelin epämuodollisesti yksittäisten jäsenten kanssa. Koska työni sivuaa Orff-pedagogiikkaa, olen tietoisesti käyttänyt osana lähdekirjallisuutta Orff-pedagogien artikkeleja sekä esimerkiksi Elisa Seppäsen YAMK opinnäytetyötä. Asiantuntijuuden käsitteen määrittelemiseen ja tutkimiseen olen käyttänyt kasvatustieteisiin nojaavia lähteitä kuten Päivi Kupilan väitöskirjaa sekä Kai Hakkaraisen artikkeleja. Juuri julkaistu ”Musiikki varhaiskasvatuksessa” (2017) on ollut tukena päiväkodin musiikkikasvatuksen perusteita pohtiessa sekä soittimiston esittelyssä.

Tästä työstä on käytännön syistä rajattu pois käyttäjien eli Musakärryn lainanneiden päiväkotien kasvattajien (pois lukien musakärrytiimin jäsenet) ja lasten näkökulma. Elina Smolander on tehnyt opinnäytetyön kärryn lainanneiden päiväkotien näkökulmasta, joten olen yrittänyt välttää päällekkäisyyksiä Smolanderin työn kanssa. Olen kuitenkin hyödyntänyt Smolanderin opinnäytetyötä yhtenä lähteenä tähän työhön (Smolander, 2017).

Toiveeni on, että tämä opinnäytetyöni tuo näkyväksi Musakärry-hankkeen sekä sen työryhmän hienon ja uraa uurtavan työn päiväkodin musiikkikasvatuksen kehittämisessä sekä yhteistyön ja osaamisen jakamisen lisäämisessä päiväkotiyksiköiden välillä.

2 Musakärry

Musakärryhanke on Helsingin kaupungin Varhaiskasvatusviraston pilottihanke. Musakärry on kiertävä soitinkokoelma, joka kiertää Helsingin Keskisen varhaiskasvatusalueen päiväkodeissa. Musakärryjä, eli lainattavia soittimistoja, on tällä hetkellä kaksi ja kolmas on suunnitteilla. Esittelen musakärryn sisällön tarkemmin luvussa 4.

Päiväkoti voi lainata musakärryn kuukaudeksi kerrallaan. Lainausta tapahtuu työryhmän koordinoiman varauslistan kautta. Musakärryn lainaavat päiväkodit saavat kärryn saapumisen yhteydessä ohjauskäynnin. Ohjauskäynnillä musakärryn kouluttajaryhmän jäsen esittelee musakärryn soittimet ja yhdessä päiväkodin työntekijöiden kanssa suunnitellaan musakärryn käyttöä kyseisessä päiväkodissa. Lisäksi Musakärrytyöryhmä järjestää yhteisiä musiikkikoulutuksia alueen päiväkotihenkilöstölle. Kiertävillä soitinkokoelmissa, ohjauskäynneillä ja koulutuksilla halutaan mahdollistaa laadukkaiden soittimien koelu ja käyttö sekä musiikkikasvatusosaamisen jakaminen kaikissa Keskisen alueen päiväkodeissa.

2.1 Musakärri-hankkeen vaiheet 2015-2017

Musakärri-hanke on päiväkotia Hertan johtajan, Inkeri Karhoksen, idea. Karhos perusti päiväkotia Herttaan musikantti-kerhon, lokakuussa 2015, johon hän palkkasi kaksi musiikkipedagogiopiskelijaa, Laura Juvosen ja minut. Päiväkoti Hertassa työskentelee myös musiikkiin suuntautunut lastentarhanopettaja Anna Nummiranta, joka yhdessä kerho-ohjaajien kanssa vastasi talon musiikkitoiminnasta. Yhteisessä Musikantti-kerhon palaverissa virisi ajatus toteuttaa Karhoksen idea lainattavasta soittimistosta S2-kärryn idean pohjalta.¹

Karhos pyysi ensimmäiseen musakärrikokoukseen musiikkikasvatusta aktiivisesti työssään toteuttavia ja musakärri-ideasta inspiroituneita päiväkodin työntekijöitä, jotka olivat käyneet musiikkikasvatuskoulutuksissa ja näin kehittäneet ammattitaitoaan. Työryhmän jäsen Riikka Rauhala muistelee ensimmäistä palaveria näin (2017):

"Mie vaan sykähin siihen palaveriin. En edes oikeastaan tiennyt mihin olin tulossa. Minulle sanottiin, että sie meet sitten siihen Musakärriin. Ja sitten tulin tänne (ensimmäiseen kokoukseen Päiväkoti Hertassa). Täällä oli yhtäkkiä Elisa (Seppänen) ja Soili (Perkiö). Sen jälkeen selkeni, että jaa tällaiseen olin tulossa!"

Karhos on toiminut hankkeen koordinaattorina alusta saakka. Hän on esitellyt musakärrihanketta päiväkotien johtajille aluejohtoryhmässä. Musiikkikasvatus valittiin Keskisen

¹ S2- kärri on lainattava kokoelma suomi toisena kielenä opetusmateriaaleja. Kärryn tarkoitus on antaa tukea ja välineitä suomen kielen opettamiseen ja vahvistamiseen. Kasvattaja voi käyttää materiaalia lasten kanssa, joiden äidinkieli ei ole suomi tai joilla on kielellisiä erityisvaikeuksia.

alueen koulutuksen painotusalueeksi toimikaudella 2016–2017 ja Musakärry päätettiin toteuttaa pilottihankkeena. Samalla suunniteltiin myös Sibelius-Akatemian opiskelijoiden ja Keskisen alueen yhteistyötä.

2.2 Moniammatillinen työryhmä Musakärry-hankkeen toteuttajana

Karhos sai Musakärry-hankkeen yhteistyökumppaneiksi Helsingin kaupunginorkesterin ja Taideyliopiston Sibelius-Akatemian musiikkikasvatuksen lehtori Soili Perkiö lupautui hankkeen kummiksi. Yhteistyökumppaneista sekä päivähoitoalueen yksiköiden työntekijöistä päätettiin koota musakärrytyöryhmä, joka alkaisi suunnittelemaan ja toteuttaa musakärry ideaa.

Karhoksen lisäksi ensimmäisessä työryhmässä marraskuussa 2015 olivat lastentarhanopettajat Anna Nummiranta ja Riikka Rauhala, musiikkipedagogeina minä ja Laura Juvonen, Taideyliopiston Sibelius-Akatemialta Soili Perkiö ja Elisa Seppänen, sekä Helsingin kaupunginorkesterin yleisötyön tuottaja Annika Koivula (nyk. Kukkonen). S2-opettaja Päivi Nikkilä tuli mukaan talvella 2016 ja Lastentarhanopettaja Liisa Woitsch liittyi mukaan työryhmään huhtikuussa 2016. Minä olin mukana työryhmässä toukokuuhun 2016 ja musiikkipedagogi Elina Simes tuli mukaan tiimiin kesäkuussa 2016.

Ideasta innostuneena työryhmä kokoontui jo ennen rahoituksen varmistumista kehittämään musakärryä. Heti ensimmäisen palaverin jälkeen ryhdyttiin suunnittelemaan soittimistoa ja siihen liittyvää materiaalia sekä koulutuksia Keskisen varhaiskasvatusalueen henkilöstölle. Työryhmässä pohdittiin myös pedagogisia lähtökohtia ja toimintatapoja.

Hankepäättöstä odottaessamme aloitimme työryhmässä myös kirjallisen musakärry-materiaalin ja toimintaa tukevien kuvien suunnittelun ja valmistelemisen. Suomi toisena kielenä lastentarhanopettaja Päivi Nikkilä suunnitteli ja teki musakärryihin kuvamateriaalia ja asiasanastoa yhteistyössä työryhmän jäsenten kanssa. Nikkilän kanssa työstimme myös soitinten käsittelyohjeita. Kun rahoitus oli varmistunut, kokosimme kärryyn nuottia ja ohjemateriaalia sekä toimintaa tukevat kuvat soittimista sekä materiaalissa olevien laulujen avainsanoista sekä toiminnoista

Alussa työryhmä piti yhteisiä palavereja, joissa kaikki jäsenet olivat läsnä. Toiminnan selkeydyttyä ja ensimmäisten toimintakokemusten jälkeen syksyllä 2016 työryhmä päätettiin jakaa koordinaatio-tiimiin ja kouluttajatiimiin. Soili Perkiö sekä Elisa Seppänen vetäytyivät työryhmän arkitoiminnasta ja lupautuivat hankkeen asiantuntijakonsulteiksi.

2.3 Koulutusten ja ohjauskäynti-mallin suunnittelu ja toteutus

Odottaessamme Musakärri-hankeen rahoituksen varmistumista Karhos pyysi meitä Musikantti-kerhon ohjaajia tekemään alueella musiikkikoulutuksia. Niiden avulla haluttiin myös kartoittaa musiikkikasvatuksen tilaa ja tarpeita päiväkodeissa sekä osallistaa työntekijöitä.

Pidimme Laura Juvosen kanssa ensimmäiset Keskisen päivähoitoalueen päiväkotien henkilökunnalle suunnatut musiikilliset koulutukset tammikuussa 2016. Koulutuksesta tuli innostunutta palautetta. Molemmissa koulutuksissa oli tavoitteena musiikin tekemisen ilon löytäminen ja soittimien monipuolinen käyttö. Muutamassa palautteessa toivottiin myös kantelekoulutusta. Toiveiden mukainen kantelekoulutus pidettiin helmikuussa. Koulutusten saama palaute oli hyvää ja innostunutta. Esimerkiksi kantelekoulutuksesta saatiin helmikuussa 2016 seuraavaa palautetta:

”Huippuhieno, inspiroiva koulutus joka varmasti kantaa hedelmää, eli innostus kanteleen soittoon heräsi ja sen ottaminen mukaan musiikkituokioihin on nyt helpompaa. Ihanat, aurinkoiset vetäjät! KIITOS!”

Koulutusten yhteydessä kerroimme myös musakärri suunnitelmista ja näin kartoitimme päiväkotien kiinnostusta musakärri-toimintaan. Palaute oli kannustavaa ja kiinnostunutta.

Kun musakärrien rahoitus oli varmistunut, tulevat musakärrikoulutukset päätettiin linkittää alueella käynnissä olleeseen laajempaan itsesääteily ja aivotaidot-koulutuskokonaisuuteen.

Kevään 2016 aikana työryhmä toteutti yhteensä viisi musakärriin liittyvää koulutusta tai ohjauskäyntiä. Anna Nummiranta ja Riikka Rauhala pitivät lapsiryhmän kanssa myös musakärri-demon Pietarilaisille toimittajille päiväkotit Runossa. Vastaanotto on innostunut ja kiinnostunut.

Musakäräry työryhmän kokouksessa toukokuussa 2016 todettiin, että musakäräryn ohjauskäynneille on suuri tarve. Työryhmä kehitti toteutustapaa ohjauskäynneille, joilla voidaan antaa esimerkkejä soittimiston käytöstä ja siitä, miten musisointi musakäräryn soittimilla saadaan linkittymään päiväkodin ajankohtaisiin teemoihin sekä toimintaan. Ohjauskäynnin avulla päiväkodin henkilökunta saa henkilökohtaista ohjausta musakäräryn sisällön käyttöön. Ohjauskäyntitehtävät päätettiin jakaa kouluttajatiimin jäsenten kesken. Ohjauskäynnistä vastuussa oleva kouluttaja hoitaa käyntiin liittyvät käytännön asiat sekä yhteydenpidon ohjauskäyntien ensimmäiset toteutukset tehtiin keväällä 2016.

2.4 ”Soittimet lähti reissulle!”

Maaliskuussa 2016 Musakäräry-hankkeen soittimiin saatiin rahoitus Keskisen alueen koulutusbudjetista. Rahat riittivät kahteen soitinkokoelmaan. Soittimet tilattiin F-musiikista huhtikuussa 2016.

Musakäräryjen avajaisjuhla ja Soili Perkiön koulutus ”Soittimet lähti reissulle” pidettiin Musiikkitalolla 7.4. 2016 Soili Perkiön musakäräryhanketta varten säveltämä ”Soittimet lähti reissulle”- kappale sai tapahtumassa ensiesityksensä juhluvieraisten soittamana ja laulamana. Helsingin kaupunginorkesteri tarjosi juhlassa kahvin sekä lahjoitti käräryihin huiveja, levyjä ja nuottimateriaalia.

Avajaisjuhlassa Keskisen alueen työntekijät kutsuttiin seuraavan syksyn musakärärykoulutuksiin. Heille annettiin myös ohjeet siitä, miten ilmoittautua musakäräryjen lainauslistalle. Musakäräryt mainittiin STT:n uutisissa ja Snadin eli Vakan intranetin etusivulla ilmestyi seuraavana päivänä artikkeli avajaisjuhlasta ja hankkeesta. Päivähoitoyksikkö Koivikko-Marjala-Nurmikko sekä Päiväkotia Susanna valittiin koekäyttämään musakäräryjä kevään ja kesän 2016 ajan.

(Nummiranta, Musakäräryn toimintakertomus 2016-2017)

Elokuusta 2016 musakäräryt ovat kiertäneet Keskisen alueen päiväkoteja. Työryhmän ylläpitämässä musakäräry-blogissa on tietoa musakäräryjen reitistä ja koulutuksista. Blogissa on myös ohjeita musakäräryn käyttöön sekä videotervehdyksiä käräryn käyttäjiltä. (musakäräryblogi)

3 Musakärry-hanke apuna päiväkotien musiikkikasvatuksen toteuttamisessa

Musakärry-hankkeella halutaan tukea päiväkodin kasvattajia hiljattain voimaan tulleen Varhaiskasvatussuunnitelman, Vasun mukaisen musiikkikasvatuksen toteuttamisessa. Musakärry-työryhmän työntekijät ovat oman työnsä ohella paneutuneet musiikkikasvatukseen opiskelun, koulutusten ja kurssien sekä harrastuneisuuden avulla. Musakärryn ohjauskäynneillä he jakavat osaamistaan tietotaitojaan sekä kartoittavat toiminnallisesti ja keskustelemalla kunkin päiväkodin musiikillisia ”voimavaroja” eli taitoa, tietämystä sekä välineitä. Koko alueen yhteisillä koulutuksilla sekä ohjauskäynneillä halutaan innostaa musiikin tekemiseen jokaisessa talossa ja ryhmässä ja näin yhtenäistää musiikkikasvatusta alueen päiväkodeissa.

3.1 Varhaiskasvatussuunnitelma musakärrytoiminnan viitoittajana

Vasussa linjataan musiikkikasvatuksesta seuraavasti:

”Varhaiskasvatuksen musiikillisen ilmaisun tavoitteena on tuottaa lapsille musiikillisia kokemuksia sekä vahvistaa lasten kiinnostusta ja suhdetta musiikkiin. Lapsia ohjataan elämykselliseen kuuntelemiseen ja ääniympäristön havainnointiin. Lasten valmiudet hahmottaa musiikkia, sekä äänen kestoa, tasoa, sointiväriä ja voimaa kehittyvät leikinomaisen musiikillisen toiminnan kautta. Heidän kanssaan lauletaan, loruillaan, kokeillaan erilaisia soittimia, kuunnellaan musiikkia ja liikutaan musiikin mukaan. Lapset saavat kokemuksia perussykkeestä, sanarytmeistä ja kehosoittamisesta. Lapsia rohkaistaan käyttämään mielikuvitustaan ja ilmaisemaan musiikin herättämiä ajatuksia ja tunteita esimerkiksi kertoen, kuvallisesti ilmaisten tai tanssien. Lapset saavat myös kokemuksia musiikin tekemisestä yhdessä sekä pienimuotoisten musiikkiesitysten harjoitteluprosesseista ja esiintymistilanteiden tuomasta onnistumisen ilosta”. (2016,42)

Päiväkotien musiikkihetket ovat perinteisesti olleet koko talon yhteisiä hetkiä, joissa lauletaan hetkeen valittuja lauluja. Vasussa ei enää painoteta lauluston oppimiseen vaan pikemminkin kokonaisvaltaiseen musiikin kokemiseen. Jo sanapari ”musiikillinen ilmaisu” luo mielikuvan mihin suuntaan musiikkikasvatusta halutaan viedä.

Vasussa taidekasvatuksesta todetaan, että tavoitteellisen varhaiskasvatuksen tehtävänä on tutustuttaa lapsia eri taiteenaloihin ja kulttuuriperintöön sekä tukea musiikillisen,

kuvallisen, sanallisen sekä kehollisen ilmaisun kehittymistä. Vasun lähestymistapa musiikkikasvatukseen *on kokonaisvaltainen ja eri ilmaisun muotoja yhdistelevä*. Musiikillisen kokemisen ja ilmaisemisen tavoitteena on *edistää lapsen oppimisedellytyksiä, sosiaalisia taitoja ja myönteistä minäkuvaakin sekä valmiuksia ymmärtää ja jäsentää ympäröivää maailmaa*. Lasten ilmaisullisia taitoja harjoitettaessa kehitetään samalla ajattelun ja oppimisen taitoja. (Lindberg-Piironen & Ruokonen 2017, 345).

Vasussa 2016 sekä Esiopetuksen opetussuunnitelman perusteissa 2014 oppimisen alueet on ryhmitelty viideksi kokonaisuudeksi: 1.Kielten rikas maailma, 2.Ilmaisun monet muodot, 3. Minä ja meidän yhteisömme, 4. Tutkin ja toimin ympäristössäni sekä 5. Kasvan, liikun ja kehityn. Musiikkikasvatusta käsitellään kohdassa 2. yhtenä taidekasvatuksen alueena.

Uuden Vasun ja sen eheyttämisen- ja integraatiopainotusten² myötä musiikkitoimintaa tulisi järjestää osana teemaoppimista sekä panostaa myös pieniin musiikkihetkiin ja musiikillisiin tuokioihin ryhmän arkitilanteissa. Tällaista musiikkitoimintaa tulee musiikkihetkitradition rinnalle tai tilalle yhä enemmän. Tähän kiinnitimme huomiota musakärryn ohjauskäytien suunnittelussa ja musakärry-materiaalia laadittaessa. Musakärryn soittimisto ohjaa pienryhmätoimintaan jo koollaan ja ohjauskäynneillä annetaan esimerkkejä pienryhmässä tehtävästä musiikkitoiminnasta. Smolanderin opinnäytetyön tulosten mukaan kärryn soittimistoa on päiväkodeissa käytetty ohjauskäytien ohjeiden avulla pienryhmien lisäksi myös arkitilanteissa. (31-36, 2017)

3.2 Musakärrytoiminta osana monipuolista taidekasvatusta

Musakärryn soittimien ja oheismateriaalien avulla halutaan monipuolistaa päiväkodin musiikki- ja taidekasvatusta sekä lasten musiikillista ja kehollista ilmaisua ja näin tukea motoristen sekä oppimisen taitojen kehittymistä. Musakärryn soittimiston avulla voidaan toteuttaa myös eri taidemuotoja yhdistävää toimintaa, kuten esimerkiksi kuvasta soittamista tai musiikkiliikuntaa.

²Varhaiskasvatuksen kontekstissa eheyttäminen tarkoittaa *kokonaista* ja se liittyy Holistiseen kasvatuskäsitykseen. Eheyttämisellä varhaiskasvatuksessa tarkoitetaan ilmiö- ja teemaoppimisen päämäärää, jossa lasten mielenkiinto sekä osaaminen huomioon ottaen yhdistetään oppimisen aihepiirejä ja alueita. (Ruokonen, 2017, 314)

Lapsen myöhempiin taidemieltymyksiin vaikuttavat varhaislapsuudessa saadut taiteelliset peruskokemukset. Lapselle taiteeseen sisältyy oppimiseen ja harjoitteluun liittyvää säännönmukaisuutta. Lapsi nauttii taiteesta ja ilmaisusta sekä yksin, että yhdessä muiden kanssa. ”Leikkiminen, liikkuminen, tutkiminen ja eri taiteen alueisiin liittyvä ilmaiseminen ovat lapselle ominaisia tapoja toimia ja ajatella” (Stakes, 20-24).

Lapset voivat olla päiväkodissa päivittäin jopa 10 tuntia. (Finlex 986/1998). Päiväkodin arkitilanteisiin liittyvä musiikki voi antaa lapselle tärkeitä mielihyvän ja turvallisuuden kokemuksia. (Ruokonen, 2001,120) Päiväkodin kasvattajilla, oppimisympäristöllä ja työskentelytavoilla on suuri vaikutus niin lapsen kasvuun ja kehitykseen, kuin hänen mieltymyksiinsä ja kokemuksiinsa. Monipuolinen ja elämyksellinen taidekasvatus osana päiväkodin arkea mahdollistaa tärkeitä ja monipuolisia motorisia-, tiedollisia-, henkisiä- sekä aistikokemuksia. Musakärry-hanke ja sen koulutusten Orff-pedagoginen näkemys tähtäävät elämyksellisen musiikkikasvatuksen lisäämiseen päiväkodeissa.

3.3 Leikki ja taideaineet, lapsen luontaisia oppimaan oppimisen välineitä

Lapsen luontaisin tapa käsitellä ilmiöitä ja oppia on leikki. Musiikin ja taiteen tekemisessä piilevät samat mahdollisuudet kuin leikissä. Leikissä lapsi käyttää luovasti taitojaan; Mielikuvitustaan, motorisia taitojaan sekä kieltä. Leikkiminen kehittää lapsen abstraktia ajattelua sekä toimijuuden tunnetta. Leikkimällä ja tekemällä taidetta lapsi siis kehittää esimerkiksi tietoisuuttaan itsestä ja muista sekä valmiuksia yleistysten tekoon. Taide ja leikkitoiminta parantavat myös lapsen kykyä kuvitella erilaisia rooleja ja maailmoja. Kaikessa luovassa ongelmaratkaisussa tällaiset vaihtoehtoisen ajattelun tavat ovat keskeisiä. (Lonka, 2015,114).

Leikissä lapsi leikkii yksin, kaksin tai ryhmässä. Mitä enemmän leikkijöitä, sitä suuremmat mahdollisuudet ja haasteet. Musiikkitoiminnassa on edellä mainittujen leikkiin liitettyjen toimintojen lisäksi yhteinen syke ja rytmi, joka tuo vielä yhden osa-alueen yhdessä tekemiseen; oppimiseen ja kokemiseen.

Musiikillinen tekeminen voi olla ohjattua tai omatoimista, kuten leikkikin. Omatoimisessa musiikin tekemisessä lapsi muistelee, jäsentää, kokeilee, yhdistelee oppimaansa sekä

luo uutta. Improvisaatio ja säveltäminen ovat musiikilla leikkimistä. Smolanderin haastattelujen mukaan lapset ovat improvisoineet omia kappaleita ja musiikkisatuja musakärryn soittimilla. (Smolander, 2017,33 ja 38)

Ohjatussa musiikillisessa toiminnassa voidaan musiikillisten elementtien ja lauluston opimisen lisäksi paneutua esim. karkea- ja/tai hienomotoriikan kehittämiseen, eläytymiseen ja tunteisiin, yhdessä tekemiseen ja ryhmässä toimimisen taitojen kehittämiseen, moniaistisiin kokemuksiin, kehon ja tilan hahmottamiseen, kuulon ja kuultujen symbolien tai ohjeiden mukaan toimimiseen. Musakärryn ohjauskäynnillä annetaan ohjeita ja esimerkkejä tällaisesta toiminnasta. Tiimin jäsenet suhteuttavat toiminnan päiväkodin työntekijöiden toiveiden, sekä lasten että aikuisten taitojen mukaan. Soittimia käyttämällä musiikin tekeminen ja tuottaminen on mahdollista myös ilman varsinaista nk. laulutaitoa. Soittimilla voidaan toteuttaa erilaisia mielikuvitusta ruokkivia soitinsatuja ja sekä keskittymistä ja kuullun ymmärtämistä tukevia kuunteluleikkejä. Lapset voivat myös säveltää yhdessä aikuisen kanssa oli kappaleita ja äänimaisemia.

3.4 Musiikkitoiminnan vaikutuksista yksilöön ja ryhmätoimintaan

Musisoimisen avulla harjoitellaan myös itsesäätelytaitoja; ryhmässä olemisen taitoja, kuuntelemista, oman vuoron odottamista, yksin ja yhdessä toimimista, toisten toiminnan seuraamista ja siihen reagoimista. Soittamalla harjoitellaan samalla kehon ja impulssien hallintaa, motoriikkaa, silmän ja käden yhteistyötä, käsillä koskettamista eri tavoin ja voiman säätelyä sekä ohjeiden ja sovittujen merkkien tai symboleiden mukaan toimimista. Musakärri-ohjauskäynneillä sekä koulutuksissa paneudutaan myös näiden asioiden huomioimiseen musiikkitoiminnassa ja sen suunnittelussa.

Olen työssäni musiikkikasvattajana huomannut, että lapset saattavat reagoida musiikkiin ja musiikilliseen toimintaa eri tavoin ja löytää musiikillisen toiminnan kautta uusia kokemuksia ja mahdollisuuksia ilmentää itseään yksilönä tai ryhmän jäsenenä. He saavat impulsseja ja ideoita myös toisiltaan ja taitava lapsilähtöinen kasvattaja nappaa tällaiset impulssit osaksi toimintaa ja samalla sallii sekä tuo näkyväksi lapsen oman ilmaisun. Vapaammassa (musiikki)leikissä lapsi voi kerrata näitä kokemuksia ja taitoja ja yhdistellä niitä oman makunsa mukaan.

Esa Lamponen kuvaa artikkelissaan, miten musiikkitoiminnan avulla on myös melko helppo laajentaa lasten persoonallisuutta, venyttää ääripäitä. Hiljainen ja arka lapsi saat-
taa nauttia oman kehon kokonaisvaltaisesta käytöstä musiikin tekemiseen, löytää itses-
tään vähän villimpiä piirteitä, käyttää ääntään monipuolisesti ja vähän riehaantuakin ryh-
mässä. Villi tai rauhaton lapsi voi löytää hiljentymisen, ja herkkyyden kuulla asioita ja
kuunnella muita ryhmän jäseniä ja keskittyä hyvinkin pitkäksi aikaa tekemiseen. (1998,
45-50). Tällaiset kokemukset ja tuntemukset ovat tärkeitä kasvukokemuksia.

3.5 Soittamisesta- Miksi lisää soittimia päiväkoteihin?

"Soittamisen keskeisin tavoite on musiikin yhdessä kokeminen" (Seppänen & Kammonen,
224, 2017).

Musakärryn soittimiston halutaan olevan myös tukena sellaiselle kasvattajalle, jolle esi-
merkiksi laulaminen ei ole luontaista toimintaa. Musiikkikasvatusta ja sen tavoitteita voi-
daan toteuttaa soitinten avulla erilaisin syke- ja rytmiharjoituksin, kapellimestarileikein,
äänimaisemin sekä soitinsaduon ja -loruin (Seppänen & Kammonen, 2017, 223-263).
Helpposoittoiset soittimet luovat ja pitävät yllä musiikkia, eikä laulutaidostaan epävar-
makaan kasvattajan tarvitse jännittää suoriutumistaan vaan hän voi keskittyä musiikilli-
seen tekemiseen ja yhteismusisoinnin riemuun.

Soittamiselle voi asettaa tavoitteita eri näkökulmista: Musiikillisia-, sosiaalisia-motorisia-
ja tiedollisia tavoitteita. Soittaminen tukee rytmittäjän sekä melodisen ja harmonisen ajat-
telun kehittymistä. Se kehittää musiikillista muistia ja luo pohjaa musiikkitiedollisille val-
miuksille. Soittamisen avulla voidaan myös tutustua eri maiden musiikkikulttuureihin.

Sosiaalisesta näkökulmasta soittaminen harjaannuttaa yhteissoittoon, se kasvattaa tois-
ten kuuntelemisen oppimiseen ja oman soittovuoron odottamiseen. Yhdessä soittaminen
luo musiikillisen yhteisön. Se antaa kokemuksia soittamisen ilosta yksilönä ja osana ryh-
mää.

Motorisesti ajateltuna soittaminen kehittää hieno- ja karkeamotorisia valmiuksia sekä
koordinaatiokykyä. Tiedollisia tavoitteita soittamiselle ovat erilaisten soittimien ja niiden
ominaisuuksien tunteminen, soitinten soittamisen ja käsittelyn oppiminen, soitinten hyö-

dyntäminen omassa musiikillisessa keksinnässä ja musiikillisten ilmiöiden sekä tekijöiden kokeminen ja niiden elämyksellinen ymmärrys. (Seppänen & Kammonen, 2017, 224-225)

3.6 Päiväkotien resurssit ja Musakärry-hanke

”Varhaiskasvatuksessa edistetään välineiden ja tilojen yhteiskäyttöä, kohtuullisuutta, säästävyyttä, korjaamista ja uusiokäyttöä” (Varhaiskasvatussuunnitelma, 31).

Musakärryn soittimisto on suunniteltu lainattavaksi, yhdessä käytettäväksi ja inspiraation lähteeksi. Päiväkodeilla on tiukat hankintabudjetit ja toiminnassaan monia osa-alueita, joihin varat voitaisiin kohdentaa. Ei ole taloudellisesti järkevää eikä useinkaan mahdollista hankkia joka talolle omia kalliita soittimia, varsinkaan jos niitä ei käytetä tai niitä ei osata käyttää aktiivisesti. Keskusteluissa musakärryihin todettiin että, etenkin saman johtajan alaisuudessa olevat päiväkodit sekä saman alueen päiväkodit yhteiskäyttävät jonkin verran materiaaleja sekä tiloja, esim. toisen päiväkodin suurempaa salia ja sen välineitä.

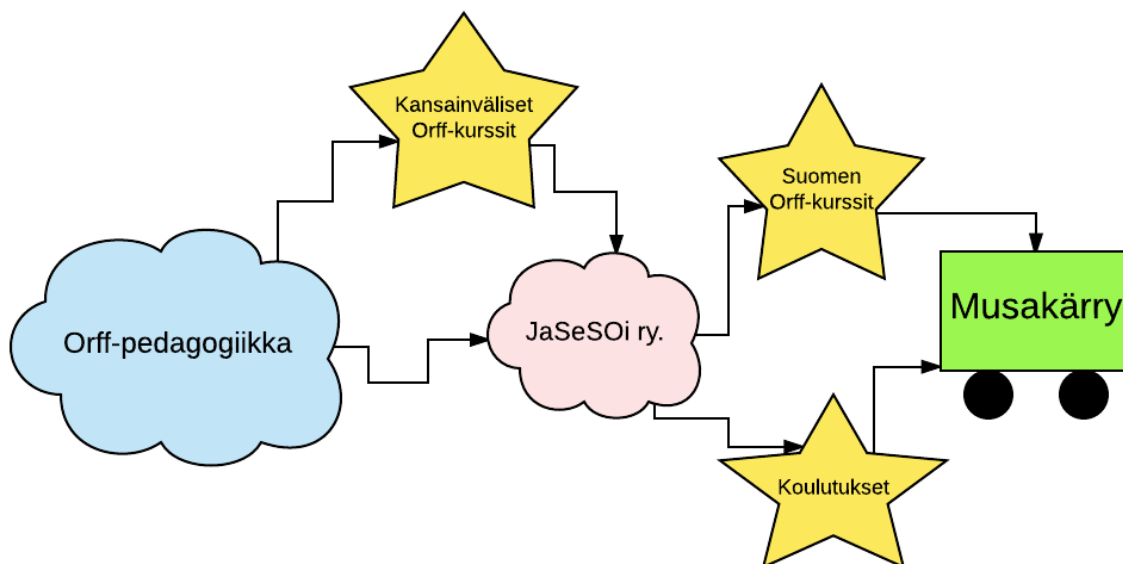
Toki omilla välineillä ja soittimilla on puolensa. Toimintaa on helpompi ja jouhevampi suunnitella ja toteuttaa jos välineet ovat heti ja helposti saatavilla. Musakärryn Tutor-käyntien ja soittimien avulla talot voivat tutustua eri soittimiin ja tarkastella omaa musiikkikasvatustaan sekä soittimistoaan. Musakärryn tutor-tapaamisilla sekä koulutuksilla halutaan myös auttaa muistelemaan jo olemassa olevien soittimien käyttöä uusien soittimien käytön lisäksi. Tällöin jo olemassa olevat soittimet saadaan kaapeista käyttöön ja kärryn mukana tulevat uudet soittimet tutuiksi niin, että kun seuraava soitinhankinta tulee ajankohtaiseksi, henkilökunnalla on omakohtaista tietoa ja kokemusta siitä, mitkä soittimet olisivat hyviä päiväkodin käyttöön. Kärryn vierailun jälkeen päiväkoti voi hankkia tarpeellisina pitämiään soittimia tai lisää musiikkikasvatuskoulutusta

4 Musakärryn pedagogiset lähtökohdat ja sisältö

Työskennellessäni musakärrytyöryhmän jäsenenä tuntui luonnolliselta, että meillä ei ollut perustavanlaatuisia eroavaisuuksia ajattelussamme, kun pohdimme kouluttamista

ja kärryn pedagogiikkaa tai tapaa järjestää koulutustilanne. Työryhmässä oli alusta alkaen vahva yhteisöllinen tuntu.

Musakärry-hanketta ja sen syntyprosessia pohtiessani löysin inspiraatioketjun, jolla on ollut perustavanlaatuiset vaikutukset Musakärry-hankkeen ja työryhmän toteutumiseen. Suuri yhteinen tekijä työryhmän jäsenten välillä ovat JaSeSoi ry:n koulutukset sekä yhdistyksen ja kouluttajien toiminnasta tulleet toimintatavat. JaSeSoi ry on aikanaan syntynyt Orff-kurssien ja -pedagogiikan innoittamana. Orff- pedagogiikka itsessään on syntynyt tarpeesta tuoda improvisaatio ja keholla tekeminen ja oma kokeminen musiikkikasvatukseen.

Kuva 1: Inspiraatio-ketju Musakärry-hankkeen taustalla

Tässä luvussa kuvaan tämän inspiraatioketjun ja sen vaikutukset Musakärryn syntyyn ja musakärrytyöryhmän musiikkikasvatuksen kehittämistyöhön päiväkotiympäristössä. Paneudun myös samoista lähtökohdista Musakärryn soittimiston pedagogisiin perusteisiin sekä soitinten valintaprosessiin. Esittelen myös Musakärryn soittimiston ja siihen liittyvät pedagogiset sekä käytännölliset valinnat, joita tehtiin soittimia valittaessa.

4.1 Orff pedagogiikka ja JaSeSoi ry.

"Orff- pedagogiikasta käytetään usein myös termiä elementaarinen musiikkikasvatus. Tällä tarkoitetaan musiikin alkuvoimaisuutta: musiikki on ihmisessä jo ennen

syntymää. Orffin mukaan lapset musisoivat omalla tavallaan jo syntymästään lähtien. Opettaja, joka oivaltaa tämän ja pystyy yhtymään tähän musisointiin saa käteensä avaimet merkitykselliseen ja menestykselliseen kasvatukselliseen prosessiin.” (Seppänen, 2014, 20)

JaSeSoi ry:n musiikkipedagogiset Orff-kurssit ja näkemys kokonaisvaltaisesta musiikkikasvatuksesta ovat olleet kimmokkeena Musakärry-hankkeen syntymiselle. Koko idean taustalla on halu tuoda lisää soittimia ja Orff-pedagogiikan hyviä käytäntöjä mahdollisimman monen päiväkodin ulottuville.

Karl Orff (1895-1982) oli saksalainen säveltäjä ja musiikkipedagogi, joka tunnetaan musiikkikasvatuksen piirissä erityisesti siitä, että hän kehitti koulusoittimiston, jota käytetään jokaisessa suomalaisessakin koulussa.

Suomessa Orff-pedagogiikkaa on tuonut tunnetuksi JaSeSoi-ry. JaSeSoi ry on vapaa musiikkikasvatusyhdistys. Yhdistyksen koulutusten tavoitteena on tukea osallistujan omaa pedagogista kasvua, hyvinvointia ja työssä jaksamista. Yhdistys seuraa Orff-koulutusta ja -opetusta Suomessa Orff-Schulwerk Forum Salzburgin valtuuttamana. (JaSeSoi ry, 2017)

4.2 Orff-pedagogiikka sekä JaSeSoi ry:n toimintatavat pedagogisina lähtökohtina ja toimintakulttuurin malleina

”Orff-pedagogiikka tarjoaa musiikkikasvattajalle toimintaympäristöstä ja kohderyhmästä riippumatta pedagogisen lähestymistavan, jonka lähtökohta on usko oppimiseen ja tilan jättäminen opettajan omalle osaamiselle ja innovaatiolle. Orff-pedagogiikka on kokonaisvaltaista, oppijälhtöistä musiikkikasvatusta.” (Perkiö 2010,28)

JaSeSoi ry:n kurssit ja koulutukset ja niistä saatu pedagoginen näkemys yhdistää musakärry työryhmän jäseniä. Osa heistä on tai on ollut myös aktiivisesti mukana yhdistyksen toiminnassa. Jäsenenä on tällä hetkellä lastentarhanopettajia ja musiikkipedagogeja. Heillä on omassa työssään erilaiset työnkuvat, mutta yhteisen kurssitaustan vuoksi heillä on samankaltainen ajattelutapa musiikkikasvatuksesta.

Haastatteluista sekä musakärry-blogin materiaaliolosuudesta käy ilmi, että kouluttajatiimin jäsenet pohjaavat musiikkikasvatustoimintansa Orff-pedagogisiin metodeihin, kuten Jean Wilmothin luomaan musiikkikasvatuksen prosessipyörään ja Markku Kaikkosen, Terhi Oksasen ja Soili Perkiön ”musiikilliset työtavat ja elementit”-kaavioon eli täyskäsi-

metodiin sekä Soili Perkiön luomaan ”musiikillisen- tai rytmikasvun portaat” -malliin. Edellä mainitut on esitelty mm. Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirjassa. (2017, 215,256,382)

Tiimin jäsenet ovat saaneet koulutuksissa ja kursseilla sekä työssään elämyksiä tavoitteellisen musiikkitoiminnan suunnittelusta, toteuttamisesta ja Orff-prosessissa mukana olemisesta, yhdessä musisoimisesta ja musiikkiliikunnasta sekä Orff-soittimilla soittamisesta. He ovat käyttäneet Orff-soittimia ja pedagogiikkaa työssään ja kokeneet ne mielekkäiksi. Nämä kokemukset sekä yhteinen pedagoginen pohja näkyvät Musakärry-hankkeessa tiimin jäsenten pedagogisessa ajattelussa, hiljaisena tietona ja omakohtaisina kokemuksina musiikkikasvatuksesta sekä tavoissa kouluttaa. Haastattelussa tiimin jäsenet kertovat musakärrytoiminnan pedagogisesta taustasta näin:

”Siihen pedagogiikkaan liittyy tosi paljon myös sellaista hiljaista tietoa, jota meillä on. Sellaista yhteistä ajatusta siitä, että minkälaista se on ja mitä se tarkoittaa sellainen musiikillinen kohtaaminen lapsen kanssa ja musiikillinen kohtaaminen lapsiryhmän kanssa.” (Nummiranta, 2017)

”Musakärrypedagogiikasta voidaan kyllä jo puhua. Tässä on selvästi lähtenyt muotoutumaan sellainen omanlainen tapa. Se on lähtenyt nyt muotoutumaan aika vahvasti. Meillä alkaa olla aika selkeä näkemys siitä, että miten tätä viedään eteenpäin. Vaikka sitä ei olla oikeastaan vielä edes avattu keskusteluissa.” (Rauhala, 2017)

”Se on sitä hiljaista tietoa.” (Nummiranta, 2017)

Haastatteluissa työryhmän jäsenet toteavat, että koko koulutusmalli sekä paljon hiljaista tietoa on tullut JaSeSoin koulutuksista sekä yhteistyöstä ja vuoropuhelusta Soili Perkiön ja muiden asiantuntijoiden kanssa. Tiimin jäsenet ovat käyttäneet JaSeSoin ry:n koulutuksista siirtynyttä mallia pohjana luodessaan ohjauskäyntejä ja koulutuksia. Nummiranta toteaa haastattelussa napakasti että:

”Jos meillä ei olisi ollut jo aika vahva pohja ja osaaminen siinä vaiheessa, kun tämä alkoi niin ei varmasti olisi ihan tämän näköistä tämä touhu.” (Nummiranta)

4.3 Musakärryn soittimiston valinta

Musakärry-työryhmän yhteisen taustan ja näkemyksen vuoksi musakärryn pedagogista pohjaa ja kärryihin hankittavaa soittimistoa ei tarvinnut pitkään pohtia. Musakärryihin

valittiin soittimet, jotka pohjaavat Orff-soittimistoon. Soittimiston valintaa tuki myös se, että Orff-soittimet ovat jo käytössä monissa kouluissa ja musiikkileikkikouluissa ja ne ovat yleistymässä päiväkodeissa. Koska musakärryn yksi perusajatuksista on, että päiväkodin kaikki lapset ja aikuiset voivat käyttää sen sisältöä, musakärryihin ei hankittu Orff-soittimistoon kuuluvia nokkahuiluja.³

Musakärry soittimistolla halutaan tarjota kokemuksia erilaisista soittimista, lisätä lasten yhteismusisointi mahdollisuuksia, sekä rikastuttaa päiväkodeissa jo olevaa soittimistoa. Soittimistoa suunnitellessamme kartoitimme päiväkotien soittimistoja. Keskisen alueen päiväkodeissa on jonkin verran soittimia, etenkin ”pikkupercussio” soittimia kuten kapuloita, marakasseja sekä triangeleja. Koska ns. ”pikkuperkkoja” oli jo jokaisessa kartoittamassamme päiväkodissa, päätimme keskittää soitinhankinnat pääasiassa rumpuihin ja ksylofoneihin. Myös (sopraano)kellopelejä on useassa päiväkodissa, joten valitsimme kärryn soittimistoon alttokelloperin, yleisemmän sopraanokelloperin sijaan. Soitinten hankinnassa suurena apuna oli musakärryhankkeen kummi Soili Perkiö, joka muokkasi alustavasta soittimistolistasta lopullisen version.

Helsingin kaupungilla on määrätty yhteistyökumppanit joilta saa tilata materiaaleja. Soitinten tuli olla laadukkaita, kestäviä ja tarkoituksenmukaisia. Musiikkikärryn yhteistyökumppaniksi tuli näin ollen F-Musiikki ja soitin tilaukset tehtiin hedän kautta.

Orff-soittimiston innoittamana kärryyn valittiin lopulta:

Djembe- ja kehärumpuja

Ksylofonit, bassopalat, alttokelloperin sekä Boomwacher putket.

Lisäksi pienikokoisia perkussio- ja efektisoittimia saatiin lahjoituksena F-Musiikilta.

³ Nokkahuilun soittaminen vaatii motorisia taitoja sekä puhallustekniikkaa, joten varsinkaan alle kolme vuotiaat, eivät pysty vielä soittamaan niitä. Yhteisessä käytössä olevien nokkahuilujen hygienian ylläpito vaatisi tarkkaa pesua ja kuivausta jonka takia yhteiskäytössä olevat nokkahuilut eivät ole hyviä päiväkotiympäristössä. Lisäksi, nokkahuilujen soittotekniikka on monimutkaisempi, kuin esim. ksylofonien, joten nokkahuilun opettaminen vaatisi musakärryn käyttäjältä erityisosaimista. Opettajalla olisi hyvä olla aikaisempaa kokemusta ja harrastuneisuutta tai kiinnostusta ja aikaa soittotekniikan, kuten sormitusten ja puhallustekniikan opiskeluun. Tällainen vaatimus kuitenkin vaikeuttaisi turhaan kärryn käyttöä. Koska musakärryyn hankittavien soittimien tuli olla mahdollisimman helposti soitettavia ja kynnys niiden käyttämiseen mahdollisimman matala, kärryyn ei otettu nokkahuiluja vaan keskitimme hankinnat muihin soittimiin.³

4.3.1 Laattasoittimet

Musakärryn soittimista laattasoittimiin kuuluvat ksylofonit, bassopalat sekä alttokellopeli. Laattasoittimet ovat miellyttävä-äänisiä ja pientenkin lasten on helppo soittaa niitä. Ne ovat melodia- ja harmoniasoittimia, joten ne tukevat sävelkorvan ja harmoniatajun kehittymistä. Niitä voi soittaa myös perkussiivisesti. Niillä voi tehdä erilaisia muutaman tahdin kestäviä ja toistuvia rytmisiä sekä melodisia kuvioita eli ostinatoja. Lapset voivat myös improvisoida ja säveltää omia kappaleita ksylofoneilla. Sävellyksiä voidaan tehdä joko ryhmässä opettajan johdolla tai yksittäinen lapsi voi soittaa tai säveltää vapaasti.

Kärryn ksylofonit ja alttokellopeli ovat diatonisia eli perusasetukseltaan C-duurissa/a-mollissa. Niillä voidaan soittaa myös erilaisia moodeja ja mukaan tulevat vaihtopalat fis ja b mahdollistavat myös G-duurin/ e-mollin ja F-duurin/d-mollin. Myös D-duurisointu sekä B-duuri sointu onnistuvat vaihtopalojen avulla.

4.3.2 Ksylofonit

Musakärryihin valittiin Studio 49:n matalarunkoiset ksylofonit eli mallit Ax 1000 ja Sx 1000, niiden helpomman liikuteltavuuden ja säilytyksen takia. Molempiin kärryihin hankittiin yksi alto- ja yksi tenoriksylofoni.

Bassopaloiksi valittiin D ja A. eli D-duurin I ja V- sävelet. Keskustelimme palaverissa pitkään bassopalojen äänialasta ja mietimme hankimme C- ja G-palat eli C-duurin I ja V-sävelet, vai D- ja A-palat.⁴ Harkinnan jälkeen musakärry-tiimi päätyi D- ja A-paloihin, koska se on lapsen näkökulmasta miellyttävämpi sävellaji ja kanteleiden kanssa soittaminen onnistuu helpommin.⁵

Kellopeli

⁴ C-paloja mietimme siksi, että ksylofonit, kellopelit ja Boomwacker-putket alkavat c:stä ja usein sekä pianon soiton, että nuotin luvun alkeet aloitetaan ”keski-c:stä”. Aikuisille, joilla ei ole tietämystä laulutekniikasta C-duuri tai a-molli on helpompi laulaa kuin korkeampi D-duuri. Lapsille taas C-duuri on usein liian matala sävellaji.

⁵ Usein päiväkodeissa musiikkihetkinä lauletaan aikuiselle mukavasta sävellajista, joka saattaa olla lapsille niin matala, että heidän on vaikea laulaa. Koska musiikkikoulutusta ja musiikin tunteja on vähennetty kaikilla asteilla, ei tietämystä tai taitoa lapselle hyvän sävellajin etsimiseen ole, vaan lauletaan aikuiselle sopivalta korkeudelta. Jos musiikkihetkeä toteuttavalla aikuisella ei ole luontaista tai opittua laulutekniikkaa lauluääni jää usein matalaksi. Päiväkodissa on varmasti useita aikuisia, joilla on luulo ja tuntu siitä, että he eivät pysty laulamaan ja ääni rasittuu huonon tekniikan vuoksi. Usein unohdetaan, että opetuslalla ollaan myös äänityöläisiä jolloin oikea äänenkäyttö ja huolto ovat hyvin tärkeä osa työtä. Laulaminen ja laulu- tai lausuntaopinnot tukisivat tervettä äänenkäyttöä ja vähentäisivät ääniongelmia.

Kellopelejä on monissa päiväkodeissa. Kellopeli yhdessä nokkahuilun ja triangelin kanssa on usein väärällä tekniikalla soitettu ja sen vuoksi inhottu soitin. Lasten käsissä kellopeli, varsinkin kovalla puisella malletilla soitettuna, voi olla sietämättömän kuuloinen. Ongelmaan voi puuttua vaihtamalla sopivammat, pehmeämmät malletit ja/ tai opettamalla lapsille oikeaa soittotekniikkaa. Oikein soitettuna kellopeli on ihanan heleä melodia, säestys tai ns. *Color*-soitin eli erilaisen sointiväriin musiikilliseen kudokseen tuova ja äänimaailmaa rikastava soitin.

Kärryihin valittiin alttokellopeli perinteisemmän ja päiväkodeissa yleisen sopraanokellopelin sijaan. Alttokellopelissä on nimensä mukaisesti matalampi ääni kuin sopraanokellopelissä. Alttokellopelin matalampi äänenväri on miellyttävän kuuloinen myös pienten lasten käsissä. Jos musakärryn soittimia soitetaan yhdessä päiväkodissa jo olevien soittimien kanssa alttokellopeli rikastuttaa matalammalla soinnillaan metallisoittimien kuten sopraanokellopelin ja triangeleiden, yhteistä äänimaisemaa.

4.3.3 Rummut

Rummuiksi valittiin sekä djembejä että kehärumpuja. Niitä voi soittaa lyömällä joko kädellä tai malletilla. Myös esimerkiksi tiskiharja tuottaa hyvän ja hauskan äänen. Musakärryä varten kuitenkin ohjeistimme, että kärryn rumpuja soitetaan vain kädellä tai malletilla, jotta rumpujen kalvot säilyisivät ehjinä mahdollisimman pitkään.

Kehärummut

Musakärryyn hankittiin kolmea eri kokoa olevia kehärumpuja, joten rummut saa kätevästi pakattua sisäkkäin. Kehärummut vievät vähemmän tilaa kuin djembet ja niitä on helppo kuljettaa. Kolme eri kokoa myös rikastuttaa sointimaailmaa, koska eri kokoisista rummuista lähtevät erikorkuiset äänet. Kehärumpua voi soittaa myös liikkuen ja siinä on mallillisesti soitettuna melko hiljainen, miellyttävä ääni. Kehärummusta lähtevä ääni on selkeä ja jälkikaikua ei juurikaan ole, joten sen soitossa on helppo hahmottaa iskut sekä soitettavat kuviot. Kehärummusta saa aikaan myös erilaisia ääniä esim. sateen ropinaa naputtelemalla sitä sormenpäillä ja tuulen suhinaa hankaamalla kalvoa koko kädellä. (Seppänen ja Kammonen,2017,232)

Djembet

Kärryyn valittiin myös 4 pientä lasten kokoista Djembe-rumpua ja yksi aikuisten Djembe. Djembestä saa helposti hyvän ja jyrkän äänen. Säestyssoittimena käytettäessä Djembeä soitetaan käyttämällä kolmea lyöntiä, joista aikuinen tai lapsi saa helposti lyötyä kaksi. Matalan bassolyönti rummun keskusta "dum" sekä kirkkaamman äänen "pa" (tonic/ton), joka tulee lyömällä rummun kalvon reunaan.⁶ Näitä kahta perusääntä varioimalla Djembellä voi säestää monipuolisesti. Lapset oppivat nopeasti hahmottamaan iskujen eri äänialat ja ne osaltaan auttavat säestyskuvion muistamisessa. Kahta ääntä soittamalla tai käyttämällä voi myös opettaa eri tahdinosien tai kappaleen rakenteen erottamista tai käyttää musiikkiliikunnassa ja kuuntelu harjoituksissa.

Kärryyn haluttiin myös yksi täysikokoinen Djembe. Puset täysikokoiset Djembet ovat usein painavia, joten aluksi oli epävarmaa voiko kärryyn hankkia täysikokoista Djembeä. Löysimme kuitenkin hyvin kevyen täysikokoisen djemben (Toca 12, Synergy freestyle Djembe) Täysikokoinen Djembe toimii hyvin aikuisen soittimena. Aikuinen voi ergonomisesti oikein näyttää soittoasennon sekä tekniikan ja lapset voivat toistaa tämän pienillä Djembeillä.

Toca 12 Djembelle hankittiin myös teline, johon sen saa pystyyn niin että alaosa on irti maasta, jolloin rumpu soi hyvin ja pysyy pystyssä. Teline myös vapauttaa djembeä soittavan aikuisen kädet ja jalat niin että hän voi lähteä djemben äärestä ohjaamaan lapsia. Telineen avulla tuettua rumpua voi soittaa myös seisten ja se mahdollistaa myös rytmi-leikit ja ryhmässä soittamisen. Lapset voivat kokoontua rummun ympärille ja soittaa yhdessä tai erikseen esim. kaikurytmejä, tahdin eriosia tai sovitusta merkistä.

4.3.4 Boomwhacker putket

Halusimme kärryyn myös Boomwhacker putket. Ne ovat suhteellisen edullisia, kevyitä ja näyttäviä. Niitä on vaikea saada rikki tai epäviereeseen. Ne ovat soittimia joita päiväkotien on helppo hankkia pienelläkin budjetilla. Putkilla saa aikaan harmonioita, sointuja ja

⁶ Kolmas ääni (clac) vaatii enemmän taitoa. Onnistunut lyönti on ääneltään selvästi korkeampi kuin tavallinen reunalyönti. Se lyödään kalvon reunaan muuttamalla lyönnin paikkaa kämmissä ja sormien asentoa sekä rentoutta. Kolmannella lyönnillä ei ole niin suurta merkitystä silloin kun djembeä käytetään päiväkodissa säestyssoittimena.

jopa melodioita. Ihan pienille lapsille putket ovat niin pitkiä, että niiden hallinta ja tasaisen sykkeen tuottaminen voi olla vaikeaa. Mutta vähän vanhempien lasten, esim. viskareiden ja eskareiden, kanssa putkien soittaminen sujuu jo hyvin. Eri väriset ja pituiset putket auttavat hahmottamaan ja ymmärtämään eri sävelkorkeuksia. Värit helpottavat myös soiton ohjaamista. Soittoa voidaan ohjata esim. putkien värisiä papereita näyttämällä, jolloin lapsi tietää minkä putken on tarkoitus soida. Symboleista soittaminen tukee ajattelun sekä silmä-käsi koordinaation kehittymistä.

4.3.5 Kärryn muu sisältö

”Pikkuperkat”

Soittimiston hankinnan yhteydessä saimme F-musiikilta lahjoituksena pienikokoisia perkussiosoitteita. Näillä soittimilla on mahdollisuus tuoda lisäväriä esim. musiikkisatuihin ja eri äänimaailmihin. Soittimet toimivat myös ”soivana katalogina” ja esimerkkeinä kun päiväkoteihin hankitaan soittimia.

Huivit

Kärryn saatiin H:gin kaupunginorkesterin lahjoituksena huiveja. Kevyet värikkäät huivit ovat inspiroivia monenlaiseen toimintaan. Niillä voi somistaa musiikkihetkeä luomalla esim. nuotion, meren, revontulia, päävärit ym. Keveällä olemuksellaan huivit myös kutsuvat liikkumaan. Huivi liikkuu ilmavirran mukana ja sen saa leijaillemaan, viuhumaan putoamaan ja pyörimään. Huivi antaa liikkeelle ja katseelle suunnan ja usein vapauttaa liikettä. Huivin kanssa liikkeistä tulee suurempia ja vapaampia. Olen myös itse huomannut, että huivin kanssa tanssiminen saattaa myös tuntua luontevammalta tai turvallisemmalta kuin ilman huivia. Katse ja huomio kohdistuvat huiviin eivät niin tiiviisti liikkujan. Liikkuja saa liikkeelleen vauhtia huivista sekä välittömän palautteen liikkeen laadusta. Hento liike liikauttaa huivia vain vähän tai saa sen leijumaan omalla painollaan. Voimakkaampi liike supistaa huivinkin pitkäksi ”viivaksi” ja saa sen ilmaa viiltäen viuhumaan. Tanssija voi helposti säätää omaa liikettään ja ilmaisuaan huivin avulla. (Perkiö, 2010, 22,44)

4.3.6 Kirjallinen materiaali

Musakärryn soittimista ja välineistä laadittiin lista, joka kulkee kärryn mukana. Lista on merkitty soittimien lukumäärä ja kuva kustakin soittimesta. Kuva koettiin tärkeäksi. Osa soittimista saattaa olla vieraita ja päiväkodin työntekijällä ei välttämättä ole tietoa siitä mikä jokainen soitin on ja miltä ne näyttävät. Listan avulla kärry on helppo pakata ja tarkistaa, että kärryn osat ovat tallessa. Kuvien avulla soitinten nimiä voi myös opettaa lapsille.

Musakärryyn koottiin ohjeita, nuotteja ja kappale-ehdotuksia sisältävä kirjallinen materiaali, jota päiväkodin henkilökunta voisi halutessaan käyttää. Ensisijainen tavoite on, että kärryn soittimistoa käytetään päiväkodissa jo olevien musiikkimateriaalien, laulujen ja leikkien yhteydessä. Tiimissä kuitenkin koettiin, että esimerkit tutuista lastenlauluista sekä esim. muutama esimerkkitoteutus cdllä olevista kappaleista antaisivat hyviä vinkkejä, mahdollisesti uutta materiaalia sekä hyvän pohjan omalle suunnittelulle. Ohjeista haluttiin tehdä selkeät sekä helposti ymmärrettävät.

4.4 Huomioita kärryn sisällöstä käyttökokemusten jälkeen

Smolanderin opinnäytetyötä varten tehtyjen, sekä työryhmän omien kyselyiden mukaan päiväkodeille hyödyllisimpiä ja toiminnassa käytetyimpiä soittimia ovat olleet ksylofonit, rummut ja putket. Kolmannelle kärrylle on saatu rahoitus ja siitä halutaan tehdä käyttökokemusten perusteella hieman erilainen. Kolmanteen soitinkokoelmaan on suunniteltu hankittavaksi vain näitä käytetyimpiä soittimia.

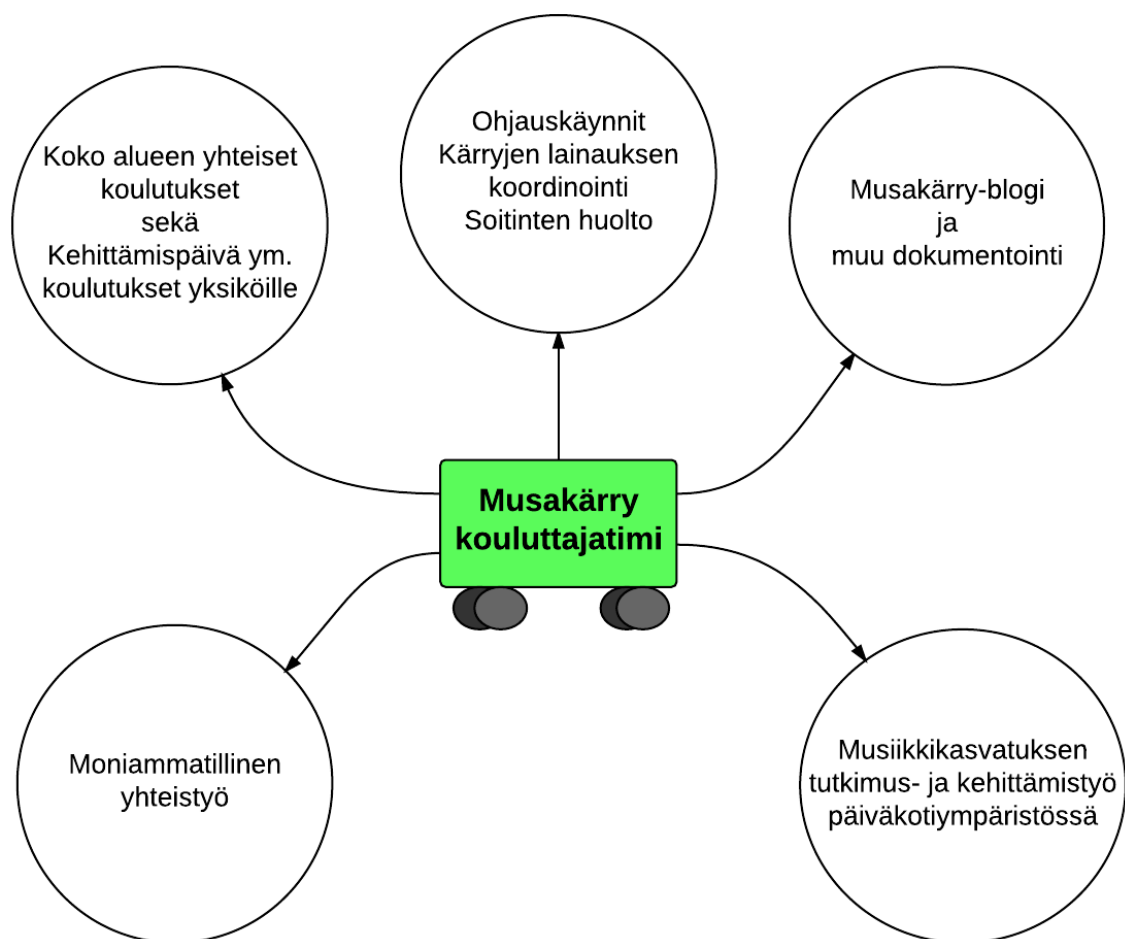
Hankkeen tämänhetkiset soittimet on nimikoitu Musakärry I ja Musakärry II. Tässä vaiheessa hanketta huomattu, että järkevämpää olisi nimetä soittimet vain ”Musakärry”. Tulvaisuudessa voi olla tarvetta jakaa soittimistoa erilaisiin kokonaisuuksiin, jolloin nimekointi kärryn mukaan on turhaa. Kärryn mukana kulkeva lista soittimista sekä kuvalliset ohjeet on todettu hyviksi.

Levyjä on saatu lahjoituksena ihanasti, haaste on runsaus. Ohjauskäynneillä ja kouluksissa voidaan ottaa vain yksi tai kaksi kappaletta esimerkeiksi, joten paljon hyvää materiaalia jää piiloon levynkansien sisään. Ohjauskäynneillä voitaisiin jatkossa ohjeistaa päiväkoteja esimerkiksi kuuntelemaan levyjä muun toiminnan taustalla tai levyraati

tyyppisesti. Näin kasvattajat voivat kartoittaa olisiko levyillä lapsia innostavia ja päiväkodin käyttöön sopivia kappaleita.

5 Ohjauskäynnit ja koulutukset kouluttajatiimin näkökulmasta

Tässä luvussa esittelen Musakärry-hankkeen kouluttajatiimin toimintaa, joista keskityn kuvaamaan ohjauskäyntejä sekä koulutuksia. Musakärryryöryhmän kouluttajatiimillä on hankkeessa vastuualueinaan seuraavat Musakärry-hankkeen osa-alueet:

Kuva 2: Musakärryn kouluttajatiimin vastuualueet

5.1 "Pitää olla kokemus taiteesta, jotta voi viedä taidetta eteenpäin." -Koulutusten ja ohjauskäyntien perusteet

Riikka Rauhala kiteytti haastattelussa musakärry-koulutusten järjestämisen perusajatukseen ja oikeastaan kaiken taidekoulutuksen perustan yhteen lauseeseen: ”Koko tämän homman pointti on, että pitää olla kokemus taiteesta, jotta voi viedä taidetta eteenpäin” (2017).

Musakärry-hankkeen tärkein ja olennaisin toiminta on henkilökunnan kouluttaminen. Soittimet eivät pääse käyttöön, jos päiväkodin aikuisilla ei ole omakohtaista kokemusta niiden soittamisesta tai tietoa siitä mitä niillä lasten kanssa voi tehdä. Koulutus ja ohjauskäynnit ovat ehdottoman tärkeitä, jotta musakärryn soittimistosta ja välineistä saadaan koko potentiaali irti. Usein päiväkodeissa on materiaalia mutta jos kasvattajilla ei ole omakohtaista suhdetta materiaaliin, sen käyttö jää harmittavan vähäiseksi. Voi olla, että koko materiaalin käyttö loppuu, jos sen käytön hallinnut työntekijä siirtyy toisaalle. Näin olisi vaarana käydä myös soittimille, jos niiden käytöstä ei pidetä koulutuksia säännöllisin väliajoin.

Kiertävän S2-kärryn esimerkin mukaisesti musakärry on päiväkodissa yhden kuukauden. Kuukausi on melko lyhyt aika varsinkin suurissa päiväkodeissa, joten on tärkeää, että henkilökunta olisi motivoitunut käyttämään soittimia aktiivisesti. Aktiivinen, innostunut soitinten käyttö vaatii, että päiväkodin kasvattajalla on tavoite mihin soittimia käyttää ja hän tietää mitä soittimilla tekee. Tämän mahdollistamiseksi ja tukemiseksi tarvitaan ohjauskäyntejä ja koulutuksia.

Varhaiskasvatussuunnitelmassa (2016) on luku ”Oppiva yhteisö toimintakulttuurin ytimenä” (s.29). Siinä varhaiskasvatusta kuvataan oivaltavan oppimisen jatkuvasti kehittyvänä yhteisönä:

”Varhaiskasvatuksessa toimitaan yhteisönä, jossa lapset ja henkilöstö oppivat yhdessä ja toisiltaan. Lapsia ja henkilöstöä kannustetaan rohkeasti jakamaan ajatuksiaan ja kokeilemaan uudenlaisia toimintatapoja. Jatkuvasti toimintaansa arvioiva ja kehittävä yhteisö haastaa itseään sekä tunnistaa ja hyödyntää vahvuuksiaan. Henkilöstöä kannustetaan itsearviointiin, tiedon ja osaamisen jakamiseen ja samalla ammatilliseen kehittymiseen. Oppimista edistää myös kehittämistyöstä, arvioinneista ja tutkimuksesta saadun tiedon hyödyntäminen.” (2016,29)

Osaamisen jakaminen mahdollisimman monelle, koko työyhteisölle ja alueelle on tärkeää. Se ylläpitää ja kehittää jo opittuja taitoja ja luo myös tasa-arvoa päiväkodin lasten

välille. Kun taidot ja ideat jaetaan työyhteisössä, koko yhteisö pysyy vireänä ja myös hyväksi havaitut toimintakulttuurit säilyvät ja kehittyvät.

Lastentarhanopettajien ja lastenhoitajien koulutuksessa musiikkikasvatusta on vähän ja varsinkin lastentarhanopettajien koulutuksessa sitä on viime vuosina vähennetty. Lastentarhanopettajien koulutuksessa esim. Helsingin yliopistossa musiikkia on 4op ja lisäksi valinnaisena 4op (Lto. tutkintorakenne, www.) Lastenhoitajien ja lastenohjaajien koulutuksessa musiikkia on 0-3op, riippuen oppilaitoksesta, suuntautumisesta sekä opintojen muodosta.

Luvussa 2. esittelin uuden Vasun linjaukset musiikkikasvatuksesta päiväkodissa. Vasussa kuvailtua musiikkitoiminnan tasoa on hankalaa saavuttaa pelkillä yliopiston tai ammattioppilaitoksen tarjoamilla musiikkiopinnoilla ilman muuta musiikillista osaamista tai kiinnostusta. Jotta Vasun kuvaamalle musiikin opettamisen ja kokemisen tasolle päästään, se vaatii kohtalaista musiikillista tietämystä ja paneutumista. Usein musiikillinen harrastuneisuus ja koulutukset vaikuttavat työntekijän taitoon ja motivaatioon toteuttaa musiikkikasvatusta päiväkodissa. Musakärryn ohjauskäynneillä sekä yhteisillä koulutuksilla halutaan tukea ja innostaa päiväkodin kasvattajia toteuttamaan Vasussa kuvaillun kaltaista musiikkitoimintaa.

5.2 Ohjauskäyntien sekä koulutusten kehittäminen ja toteuttaminen Musakärri-hankkeessa

Kouluttajatiimi toteuttaa ohjauskäynnit ja koulutukset työaikansa puitteissa. Keskusteluissa tiimin jäsenet toivat esiin, että päiväkodin johtajalta saatu tuki on ehdottoman tärkeää. Johtajan kannustus henkilökunnan jäsenten omien erikoisosaamisalueiden esiintuomiseen ja koko talon käyttöön mahdollistaa positiivisen toimintakulttuurin. Tällaiseen hankkeeseen olisi mahdotonta osallistua ilman esimiehen ja työyhteisön tukea. Koulutustiimin jäsenten osaamisen jakamista ja musakärri-toimintaa ylläpitävät koulutusvasut rasittavat päiväkodin normaalia arkea mutta myös antavat paljon. Johtajan tuella on suunniteltu toimintamalleja, joissa työntekijöiden on ollut mahdollista toteuttaa koulutus-toimintaa.

"Esimiehen tuki. Se on niin yksilö- ja talokohtaista. " (Rauhala, 2017

)

”Se on esimiehestä tosi paljon kiinni. Periaatteessa siihen ei olisi mitään järkeviä esteitä, että miksi ei vois olla laajemmin tällaista. Että se on enemmänkin toimintakulttuureissa oleva joku tapa, että on niin helppo sanoa et enhän mä nyt ehdi mihinkään. Mutta me ollaan eläviä esimerkkejä siitä, että me ollaan organisoitu sitä omaa työtä niin että (kun me ollaan kouluttamassa) joku muu voi tulla ryhmään sinne tekemään asioita lasten kanssa, et meidän ei ole pakko olla siellä tekemässä kaikkea.” (Nummranta, 2017)

Hankkeen alussa suunnittelimme yhteistä yleiskoulutusta kahdelle tai neljälle musakärrysoittimiston seuraavaksi lainaavalle päiväkodille. Yhteiset ja yleiset koulutukset ovat kouluttajatiimille helpompia järjestää, koska niitä järjestetään kerran tai kaksi toimintakaudessa. Pedagogisesti ja kärryn käyttöä ajatellen on kuitenkin perusteltua, että osa resursseista kohdennetaan päiväkodin tarpeisiin räätälöityihin ohjauskäynteihin. Näin kärryn soittimet saadaan jouhevasti osaksi päiväkodin arkea ja jo olemassa olevia teemoja. Ensimmäisten ohjauskäyntien myötä todettiin myös, että ohjauskäynti ja kontakti koulutajatryöryhmään madaltaa kynnystä käyttää musakärryä ja osallistua yhteisiin koulutuksiin.

Soili Perkiön unelma ohjauskäynneistä oli kolmen ohjauskäynnin malli, jolloin ensimmäisellä käynnillä kartoitettaisiin tarpeita ja kouluttajan esimerkkien ja keskustelun pohjalta suunniteltaisiin toimintaa. Toinen kerta olisi tukikäynti, jossa jo käynnissä olevaa toimintaa tuettaisiin tarvittaessa ja kehitettäisiin sitä eteenpäin. Kolmannella kerralla käytäisiin palautekeskustelu, jossa arvioitaisiin ohjauskäyntien ja toiminnan onnistumista, sekä pohdittaisiin, miten opittuja käytäntöjä hyödynnetään jatkossa. Valitettavasti näin kattavaa tukea ja ohjausta ei pystytä nykyisillä resursseilla tarjoamaan. Työryhmä toteuttaa hanketta päiväkotityön perustehtävien ohella, joten vain yksi ohjauskäynti on mahdollista järjestää.

Ohjauskäynneillä kohdataan henkilökohtaisesti päiväkodin työntekijöitä ja näin voidaan vastata suoraan kunkin kasvattajan ja päiväkodin tarpeisiin. Kärryn koulutuksissa ja ohjauskäynneillä ei ole tarkoitus antaa tietoa ”ylhäältä alas” vaan inspiroida, jakaa ja yhdistää sekä uudelleen virittää musiikkikasvatuksellista osaamista. Rauhala kertoo ohjauskäynneistä näin:

”Tämä tapa millä me tehdään, tämä hienon hieno JaSeSoin tieto, on elämys. Jokainen ohjauskäynti on elämys. Ihmiset on lähteneet sieltä energisinä pois ja esim.

yhden päiväkodin työntekijä sanoi, että kaikkien pitäisi nähdä tämä! Sun pitäisi tulla meidän kehittämispäivään! Ja me tehtiin ihan sellainen pikku prosessi. Että se on lapsen kengissä mitä me ohjauskäynneillä päästään ja ehditään tekemään mutta se on niille työntekijöille tosi iso elämys.” (2017)

Haastattelussa keskustelimme siitä, miten hyvä on itse muistaa oman koulutushistorian ensimmäinen kokemus Orff-prosessiin osallistumisesta ja soittimilla soittamisesta. Miten silloin on saanut itse valtavan elämyksen musiikillisista perusasioista. Ohjauskäynneillä on hyvä keskittyä juuri näihin perusasioihin kuten perussykkeen vahvistamiseen, borduuna-soittoon, kysymys-vastaus leikkeihin sekä musiikkiliikunta leikkeihin, joihin liittyy soittaminen tai aktiivinen musiikin kuuntelu.

Kehittämispäivien koulutuksissa sekä alueen yhteisissä koulutuksissa voidaan tehdä elämyksellinen prosessi, jota ei ole tarkoitettu siirrettäväksi suoraan lapsiryhmään. Nummirannan mukaan aikuisille suunnatun prosessin ja siinä tapahtuvan haastavamman yhteisötoiminnan tavoitteena on antaa osallistujille voimaannuttava kokemus työyhteisönä. (2017) Omakohtaisen taidekokemuksen avulla kasvattajan on mielekkäämpää sekä helpompaa tehdä samankaltaista toimintaa lasten kanssa.

Haastateltavat kertovat, että he käyttävät ohjauskäynneillä päiväkodissa jo tuttuja lauluja tai loruja soitinten käytön pohjana. Haastateltavat ovat esimerkiksi näyttäneet, miten d ja a-borduunaa voi käyttää monessa tutussa laulussa. Tutun laulun avulla soitinten käyttö on helpompaa ja nopeampi omaksua. Tällöin ohjauskäynnille osallistuneen kasvattajan on helpompaa käyttää opittuja taitoja lapsiryhmän kanssa.

5.3 Ohjauskäynti- ja koulutustoiminnan haasteet

Työskennellessäni hankkeessa tein kaksi ohjauskäyntiä ja toimin muutamassa koulutuksessa kouluttajana työparin kanssa. Innokkaana näytönseläisenä opiskelijana minulle hankalinta oli rajata koulutettavat asiat sekä suhteuttaa toiminta kohderyhmän tarpeisiin. Kollegoiden sekä päiväkodin kasvattajien kanssa käydyt keskustelut auttoivat koulutusten ja ohjauskäyntien suunnittelussa ja tarpeiden ymmärtämisessä. Musakärri ohjauskäyntien ja koulutusten toteuttamisen erityispiirre on juurikin tämä ruohonjuuritasolla toimiva kouluttajatiimi ja tiivis yhteistyö alueen päiväkotien kanssa.

Kouluttajatiimin tämän hetkisillä jäsenillä on tarpeeksi kokemusta, jotta he voivat suunnitella ja toteuttaa ohjauskäyntejä itsenäisesti. Hankeen resurssipulan vuoksi on vaarana, että tiimipalavereja ei järjestetä tarpeeksi. Ilman jatkuvaa yhteistä pedagogista keskustelua ja linjan vetoja näkemykset ohjuskäynneistä saattavat eriytyä. Kouluttajatiimissä työskennellyt Elina Simes kertoo haastattelussa että:

”Viime keväänä alettiin heräämään siihen, että vaikka tiimissä oli kaikilla samankaltaista koulutustaustaa ja näkemystä koulutuksista, välillä tiimin jäsenillä saattoi olla aika suuriakin näkemyseroja siitä, että millaista ohjausta päiväkodeissa tarvittaisiin ja miten musiikkia käytetään päiväkodissa.” (2017)

Kouluttajatiimissä on tärkeää käydä koko ajan tätä avointa keskustelua musakärryyn sekä koulutuksiin liittyvistä pedagogisista valinnoista, jotta ohjauskäyntien perusajatus sekä pedagogiset valinnat saadaan pidettyä yhteisessä linjassa. Keskustelun ylläpitäminen vaatii keskustelevan ja oppivan toimintakulttuurin vaalimista sekä resursseja työryhmän yhteisiin kokouksiin, joissa voidaan paneutua pedagogisiin ajatuksiin ja yhteisiin toimintatapoihin.

6 Musakärry-hanke asiantuntijuuden kehittymisen näkökulmasta

Huomasin itse oppineeni ja kasvaneeni ammatillisesti työskenneltyäni Musakärry-hankkeessa ja kouluttajatiimissä. Haastateltavat toivat esille samankaltaisia kokemuksia. He toivat esiin kokemuksia asiantuntijuuden muodostumisesta ja kasvusta. Työryhmän yhteinen kehittämistyö sekä yhteistyö eri asiantuntijatahojen kanssa ovat vaikuttaneet ryhmän jäsenten asiantuntijuuden kokemuksen muodostumiseen. Yhteisöllinen tapa ideoida ja toteuttaa hanketta aivan hankkeen alkuvaiheessa loi yhteisen kasvun ja oppimisen ilmapiirin.

Kai Hakkarainen on tutkinut oppimista sekä asiantuntijuuden kasvua. Omassa artikkelissaan sekä yhdessä Sami Paavolan sekä Lasse Lipposen kanssa hän kuvaa käytäntöyhteisöjä sekä innovatiivisia tietoyhteisöjä yhteisöllisen oppimisen ja asiantuntijuuden kehittymisen ympäristöinä. (Hakkarainen, Lippoinen & Paavola, 2007, Hakkarainen, 2003).

Myös Päivi Kupila on käyttänyt asiantuntijuutta varhaiskasvatuksessa käsittelevässä väitöskirjassaan käytäntöyhteisö sekä innovatiivinen tietoyhteisö termejä kuvatessaan asiantuntijuuden kehittymistä yhteisöllisen jakamisen ja toiminnan kautta (2007).

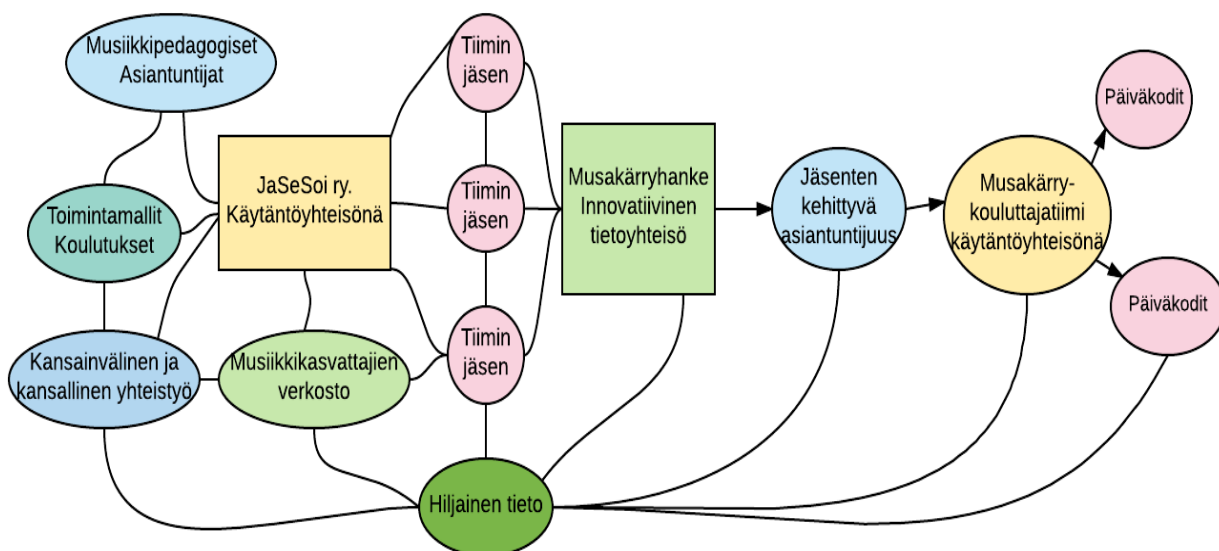
Käytäntöyhteisöt ovat epäformaaleja yhteisöjä jotka ovat muodostuneet, jonkin aiheen ympärille. Käytäntöyhteisöissä asiantuntijuus kehittyy usein hierarkkisesti mestari-kisälli periaatteella. Niihin osallistuminen on prosessi, johon kuuluu vastavuoroinen toiminta, yhteinen tavoite sekä jaettu välineistö. Yksilön tiedot ja taidot rakentuvat yksilön osallistuesssa yhteisön toimintaan. Käytäntöyhteisössä tieto sekä kokemukset siirtyvät asiantuntijoilta tulokkaille. (Kupila 2007,26, Hakkarainen 2003)

Innovatiiviset tietoyhteisöt tähtäävät uuden tiedon ja tätä tukevien käytäntöjen luomiseen. Niiden sisällä ei ole niin jyrkkää osaamiseen ja tietoon liittyvää hierarkiaa kuin käytäntöyhteisöissä, koska ne paneutuvat ratkomaan sellaisia ongelmia, joita yhteisön jäsenet eivät ole aikaisemmin joutuneet ratkomaan. Näin ollen jäsenet luovat yhdessä uutta tietoa ja ratkaisuja. Innovatiivisen tietoyhteisön saavutukset ja sen jäsenten asiantuntijuus kehittyvät yhdessä ja vuorovaikutuksessa, joten yhteisön toiminta on riippuvainen jäsenten osaamisen ja asiantuntijuuden kehittymisestä. (Kupila, 2017,28, Hakkarainen, Paavola& Lipponen 2003, 8-9)

Kupilan mukaan asiantuntijuus ja osaaminen perustuvat näin ollen yksilölliseen ja yhteisölliseen asiantuntijuuteen sekä sosiaalisesti jaettuihin tiedonkäsittelyn kykyihin. Asiantuntijuuden yhteisöllinen kehittyminen tapahtuu dialektisessa, keskusteleavassa yhteisessä prosessissa. Vastaamalla yhteisön tarpeisiin sekä haasteisiin yksilö luo itselleen taitoja. Näiden varassa yhteisö luo uusia sekä yksilön että yhteisön toimintaa tukevia käytäntöjä ja näin kehittää toimintaansa. (Kupila,2007, 28). Sekä käytäntöyhteisöt että innovatiiviset tietoyhteisöt ovat tällaisia yhteisöllisiä asiantuntijuuden ryhmiä. Etenkin käytäntöyhteisöjä löytyy monilta työpaikoilta, kahvihuoneista ja yhdistyksistä.

Aikaisemmin kuvaamani innovaatioketjua Orff-pedagogiikasta musakärrytoimintaan voi ajatella näiden edellä mainittujen käsitteiden kautta myös osaamisen jakamisen sekä asiantuntijuuden kehittymisen ketjuna. (kuva 3) Tästä tarkastelukulmasta käytäntöyhteisöstä (JaSeSoi ry.) on kehittynyt innovatiivinen tietoyhteisö (Musakärry-hanke). Innovatiivisessa tietoyhteisössä tapahtuneen asiantuntijuuden kasvun myötä tämä innovatiivi-

nen tietoyhteisö on luonut käytäntöyhteisön (kouluttajatiimi), joka jakaa yhteistyössä kehittyntä asiantuntijuutta ohjauskäyntien ja koulutusten avulla musakärryn lainanneille päiväkodeille. Ja toivottavaa on että, Musakärrytoiminnasta tullut tiedot ja taidot siirtyvät päiväkodin käytäntöyhteisön sisällä eteenpäin ja ne jäävät elämään talon toimintakulttuuriin.

Kuva 3: Asiantuntijuuden ja osaamisen jakamisen kehittyminen yhteisöllisestä näkökulmasta Musakärri-hankkeessa

6.1 Asiantuntijuuden määritelmä

Asiantuntijuus on yleiskäsite, jota käytetään ja jota on tutkittu monista eri näkökulmista. Päivi Kupila on tutkinut väitöskirjassaan asiantuntijuutta varhaiskasvatuksessa. Määrittellessään asiantuntijuutta hän viittaa Hakkaraiseen, Paloseen ja Paavolaan (2002) jotka jäsentävät asiantuntijuustutkimuksen kolmeen pääsuuntaukseen. Vaikka nämä näkökulmat ovat erilaisia, ne voidaan nähdä myös toisiaan täydentävinä.

1. Asiantuntijuus nähdään taitavana yksilöllisenä tiedon käsittelynä ja tiedonhankintana, jotka muuttavat yksilön mielensisäisiä tiedonkäsittelyprosesseja.
2. Asiantuntijuus kehittyä asiantuntijakulttuuriin osallistumalla, jossa yksilön identiteetin kehittämisellä on keskeinen sija.
3. Tiedon luomisen näkökulma. Tiedon luominen ja asiantuntijuuden kehityksen prosessin nähdään myös sosiaalisena ja yhteisöllisenä tiedonrakentamisena. (Kupila, 2007, 18)

Kupila on koostanut myös asiantuntijatiedosta kolmen määritelmän kokonaisuuden, joka vastaa kysymyksiin ”Millaiset tekijät yleisesti luonnehtivat asiantuntijatietoa?” sekä ”Millaista tietoa asiantuntijalla katsotaan olevan?” (Kupila,2007,31). Kupilan koosteen mukaan asiantuntijuuden on nähty muodostuvan kolmesta keskeisestä tiedonlajista:

- ”1) teoreettisesta tiedosta (know that)
 - 2) käytännöllisestä tiedosta ja osaamisesta (know how)
 - 3) itsesääätelytiedoista ja -taidoista, joihin kuuluvat metakognitio ja reflektiivisyys (know what and how to know)
- Nämä kolme tiedonlajia ovat keskenään vuorovaikutteisia. Näiden yhdistämistä joustavaksi toiminnaksi pidetään edellytyksenä asiantuntijuudelle.” (Kupila,2007,31)

Tarkastelen haastattelemieni musakärkytyöryhmän lastentarhanopettaja jäsenten asiantuntijuutta ja sen kehitysprosessia pääasiassa kohtien 2 ja 3 näkökulmasta. Musakärkytyöryhmän lastentarhanopettajajäsenet ovat varhaiskasvatuksen asiantuntijoita. Musiikkikasvatuksesta heillä ei ole samanlaista muodollista pätevyyttä eikä teorianäytämystä kuin musiikkipedagoogeilla mutta työryhmässä toimivat Lto:t ovat kouluttautuneet musiikkikasvatuskursseilla työnsä ohella. He ovat käyttäneet ja kehittäneet musiikkikasvatusosaamistaan omassa työssään ja näin kasvattaneet musiikkikasvatuksellisia tietojaan sekä taitojaan. Musakärky-hankkeen ja päiväkodin henkilöstön kouluttajana toimimisen myötä heidän osaamisensa on edelleen kasvanut ja heille on muodostunut musiikkikasvatuksen asiantuntijan rooli päiväkotiympäristössä.

6.2 Kouluttajana toimimisen vaikutukset asiantuntijuuden kokemuksiin ja kehittymiseen

Keskusteluissa kouluttajatiimin kanssa on tullut ilmi se, miten tärkeä osa heidän ammatti-identiteettiään musiikkikasvatusosaaminen on. Tämän osaamisen tiedostaminen ja kehittäminen Musakärky-hankkeessa työskentelemällä sekä päivähoidon henkilökuntaa kouluttamalla on parantanut heidän työssäjaksamistaan ja ammatillista kehittymistään.

Seppänen on tutkinut opettamista ja asiantuntijuuden kehittymistä opinnäytetyössään (2014) ja toteaa, että positiivinen oppiminen ja opettamisen havainnointi lisää työhyvinvointia ja työssä oppimista merkittävästi. Taitavaksi osaajaksi ei kehitytä yksin. Osaami-

sen kehittymiseen tarvitaan asiantuntijakulttuurien yhteistä työtä sekä koulutusta, työyhteisöjä, oppimisympäristöjä ja muita vertaisryhmiä. Kuten Seppänen kirjoittaa lainatesaan Tynjälää ja Hakkarasta:

"Asiantuntijuus on kollegionaalinen ominaisuus. Kukaan ei ole asiantuntija yksin. Tärkeä osa asiantuntijuutta on kollegoiden välinen reflektointi, sekä jatkuva valppaus alan kehittymisen suhteen." (2014,16-17).

Työryhmän jäsenet ovat jo ennen Musakärry-hanketta soveltaneet JaSeSoi ry:n kursseilta saamaansa tietotaitoaan musiikkikasvatuksesta omissa ryhmissään ja osin omassa yksikössään (haastattelut). Musakärryn ja siihen liittyvien ohjauskäyntien myötä heidän erityisosaamisensa musiikin saralla on tullut näkyväksi ja tietoon sekä heidän omassa yksikössään, että koko keskisellä päivähoitoalueella. Hakkaraisen mukaan tällainen sosiaalinen tunnustus johtaa kokonaisvaltaiseen muutokseen, jolloin yksilö alkaa kokea itsensä asiantuntijaksi. Tällaisen prosessin myötä yksilö syventää omaa osaamistaan ja rupeaa ottamaan älyllistä vastuuta. (Hakkarainen, Palonen & Paavola, 2003,19)

Musakärryn koulutusten ja ohjauskäyntien järjestäminen on vaatinut tiimin jäseniltä pedagogista pohdintaa sekä suunnittelua, joka on edelleen kehittänyt heidän musiikkikasvatuksellisia taitojaan. Taidot pysyvät yllä, kun niitä käytetään ja tullakseen asiantuntijaksi toistoja tehtävä paljon. (Hakkarainen, 2007,21) Rauhala kertoo tästä haastattelussa näin:

"Tämä on ollut myös omaa kehittämistyötä. Oma osaaminen on lisääntynyt. Tämä on ollut vuoropuhelua eri alojen asiantuntijoiden kanssa. Oma pedagoginen ote on kehittynyt, koska sitä ollaan harjoiteltu, me ollaan niin paljon koulutettu. Me ollaan harjoiteltu sitä tosi paljon. Eli se kouluttamisen taito ja kyky musiikkikasvattaa erilaisia kohderyhmiä on kehittynyt." (2017)

Opintojeni aikana yleispedagogisissa opinnoissa sekä musiikkipedagogisissa opinnoissa on painotettu sitä, että opettamalla oppii parhaiten. Haastateltavat kertovat samoista huomioista. Rauhala toteaa haastattelussa, että:

"Aikuisten kouluttaminen on kehittänyt myös taitoa toimia lasten kanssa. Se on ollut kokonaisvaltainen kehittämisprosessi." (2017).

Omat kokemukseni opiskelujeni aikana sekä Musakärky-koulutuksista ja ohjauskäynteistä ovat samanlaisia. Kouluttajana toimiessa pohtii eri tavalla esim. pedagogisia valintoja, opetustyyliä, tempoa, äänenkäyttöä. Opettaessaan ja selittäessään asiaa toiselle joutuu ajattelemaan ja katsomaan opetettavaa asiaa myös toisen henkilön näkökulmasta ja miettimään lähestymistapaa sekä sanoja ja tekoja, joista toinen saisi ymmärryksen ja ahaa-kokemuksen opetettavasta asiasta.

Asiantuntijuus ja syvälinen opitun hallinta saavutetaan opettamalla toisia, koska opettaminen vaatii opetettavan asian syvällistä ymmärtämystä. Yhteisössä oppiminen ja toisille asian selittäminen toimii ”järjestelmällisenä oppimisen välineenä”. (Hakkarainen, 2007, 11) Tällöin opettaja itse pääsee tarkastelemaan opetettavaa asiaa myös toisesta tai monesta näkökulmasta eikä vain omastaan. Kollegionaalinen yhteistyö ja yhteisöllisyys lisäävät opettajan ammattitaitoa. (Seppänen, 2014, 15)

Kun pedagogi saa opettaa kollegoita, se on kehittävää molempiin suuntiin. Kollegat saavat uutta tietoa ja mahdollisesti esimerkin toisenlaisesta tavasta opettaa tai käyttää opetettavaa sisältöä. Kouluttajana toimija saa jakaa osaamistaan ja jäsentää tietotaitoaan suunnitellessaan ja toteuttaessaan koulutustapahtumaa. Kollegoiden kouluttaminen antaa erilaista haastetta kuin arkitoiminta lasten kanssa. Kasvattaja, joka toimii pääosin päiväkodissa tai alle kouluikäisten kanssa muskarissa, voi olla uuden ja jännittävänkin tilanteen äärellä aikuisten kollegoiden edessä.

Tällainen jakaminen ja kollegionaalinen yhteistyö saatetaan kokea myös uhkana ammatilliselle itsetunnolle, ”koska se vaatii osaamisen esille panemista ja sillä tavoin itsensä paljastamista” (Seppänen, 2014, 15). Toisaalta turvallisessa ja kannustavassa ilmapiirissä toisten kouluttaminen voi olla itsensä ylittävä ja positiivinen vahvistava kokemus.

Muistan itse elävästi ensimmäisten musakärkykoulutusten aiheuttaman kauhun ja innostuksen tunteiden sekamelskan, kun seisoin kollegan kanssa kahdenkymmenen varhaiskasvattajan edessä ensimmäisissä musakärkykoulutuksissa. Tunsin todella vahvasti olevani suorituskynnyksen ylärajalla. Olo oli kuin luonnon jäällä kevättalvella luistellessa. Huu- maava riemu vauhdista ja tilanteen kauneudesta mutta samalla jatkuvien pienten risahdusten tuoma pelko siitä, että putoaa jäihin. Positiivinen palaute koulutuksista kertoi, että selvisin kuivin jaloin kouluttajina, vaikka kehittymishalu laittoikin meidät parini kanssa analysoimaan kriittisesti, jokaista elettyä ja valittua koulutustapahtumassa.

Sopivasti kriittinen havainnointi auttaa kehittymään, kun taas jatkuvat epäonnistumisen kokemukset voivat lannistaa. Negatiiviset havainnot voivat aiheuttaa lukkoja pedagogisessa työssä.

”Havainnointi vaatii siis itsesääätelytaitoja, jotta se olisi ammattitaitoa rakentavaa eikä hajottavaa” (Seppänen, 2014, 15).

Hakkarainen ym. viittaavat Vygotskyyn todetessaan, että sekä yksilön että yhteisön asiantuntijuuden kehittymisen kannalta on ratkaisevaa etsiä uusia haasteellisia ongelmia. Kun näitä haasteita ratkotaan, toimitaan suorituskyvyn ylärajalla, ”dynaamisella lähikehityksen vyöhykkeellä” jolloin päästään ylittämään aikaisemmat tiedot ja osaaminen. (Hakkarainen, ym. 2002, 19). Musakärkytyöryhmän toiminnassa tämä on ollut alusta saakka arkipäivää. Pilottihankkeessa ei ole ollut aikaisempaa kokemusta tai tietoa, johon nojata. Työryhmän jäsenet ovat oppineet käytännössä ja ratkoneet vastaantulevat ongelmat nojaten ryhmän ammattitaitoon sekä kehittyvään asiantuntijuuteen.

6.3 Musiikkikasvatusosaamisen kasvun huomioiminen ja osaamisen jakamisen mahdollistaminen työyhteisössä Musakärky-hankkeen myötä

Ennen Musakärky-hanketta osaaminen on näkynyt kouluttajatiimin jäsenten omassa työssä heidän omissa lapsiryhmissään. Musakärky-hankkeen myötä tiimin jäsenten tunnistettu ja kasvanut rooli musiikkikasvatuksen osajina päiväkotiympäristössä näkyy nyt koko päivähoitoyksiköissä. Musiikkikasvatusosaamisen jakaminen on vaikuttanut tiimin jäsenten rooliin työyhteisössä ja päiväkodin toiminnassa. Nummiranta kertoo muutoksesta haastattelussa näin:

”Se on sisään rakennettuna meidän toiminnassa. Se alkaa jo näkyä yksikön toisessakin talossa, että minulla on rooli tässä. Mun puoleen käännytään ja mua osataan hyödyntää. Se on ollut tosi iso askel, joka näkyy tänä syksynä. Että miten helposti me (ryhmien työntekijät) vaihdetaan paikkaa ja kuinka täysin luontevaa mennä toisiin ryhmiin opettamaan musiikkia. Me suunnitellaan yhdessä muiden opettajien kanssa. Ne on saaneet minulta sellaista rohkeutta. Että mun mielestä samaa mikä tapahtuu ohjauskäynneillä, tapahtuu myös täällä omassa yksikössä.”
(2017)

Musakärrikoulutusten ja ohjauskäyntien myötä alueen päiväkotien työntekijät ovat saaneet omakohtaisen kokemuksen yhteismusisoimisen ilosta ja ryhmässä musisoimisesta. Tämä on sekä rohkaissut heitä musisoimiseen lasten kanssa (Smolander, 2017), että luonut yhteisöllisyyden kokemuksen ja on ryhmäyttänyt eri talojen työntekijöitä. (Rauhala & Nummiranta, 2017)

Varhaiskasvatuksen alalla erityisosaamista ja asiantuntijuutta arvostetaan mutta se ei useinkaan näy "ulospäin". Rauhala ja Nummiranta kertovat haastatteluissa, että heillä on vähitellen kasvanut musiikkikasvatuksen asiantuntijan rooli omassa talossaan ja yksikössään ja Musakärri-hankkeen myötä heidän ammattitaitoaan osataan hyödyntää nyt laajemmin. Rauhala toteaa haastattelussa:

"Mie koen, että (musakärryn myötä) se on lähtenyt ulospäin. Asema omassa työyhteisössä on ollut minulla aikaisemmin niin selkeä. Olen aina tehnyt musiikkikasvatusta ja kouluttanut talon sisällä ja ollut kouluttamassa myös kehittämispäivissä. Mulla se on nimenomaan lähtenyt pois päin omasta talosta koko keskiselle alueelle." (2017)

Tähän kehitykseen ovat vaikuttaneet myös johtajan tuki ja alueen toimintakulttuuri:

"Siitä saakka, kun Inkeri (Karhos) tuli tänne, se on ollut tosi suuri myötävaikuttaja, kun on niin vahva esimiehen tuki. Ja nyt kun omat työkaverit käyvät noissa musakärrikoulutuksissa ja näkevät, että mitä siellä tapahtuu ja käyvät aivotaitokoulutuksissa ja näkevät mitä siellä tapahtuu, niin on ymmärrystä enemmän. Itse asiassa koko alueella on sellainen herääminen siihen, että tämä kaikki on tosi tärkeää ja kiinnostavaa. Sellaiset ihmiset, jotka olisivat aiemmin asemoineet itsensä niin että tää ei liity muhun mitenkään, ovat saaneet ja uskallan väittää, että meidän ansiosta, rohkeutta siihen, että minäkin voin tehdä näin." (Nummiranta, Haastattelu).

Hakkarainen toteaa yhteisön tärkeydestä oppimisessa ja ammatillisessa kehittämisessä näin: Sosiokulttuurisesti suuntautuneet tutkijat ovat esittäneet, että oppimisessa on viimekädessä kysymys johonkin yhteisöön kasvamisen ja sosiaalistumisen prosessista. Tiedollisen ulottuvuuden lisäksi oppimisessa tulee ottaa huomioon eksistentiaalinen ulottuvuus. Eksistentiaalinen ulottuvuus liittyy siihen, kuinka oppija sosioemotionaalisesti kokee itsensä yhteisön jäsenenä. (Hakkarainen, 2007)

Nummiranta ja Rauhala kertovat haastatteluissa, että nykyään Keskisen alueen yhteisissä musakärrykoulutuksissa ja muissa alueen koulutuksissa ja tapaamisissa heidät tunnustetaan ja tullaan tervehtimään ”Musakärry-ihmisenä” ja heille kerrotaan musakärryn käytöstä ja päiväkodissa tehtävästä musiikkikasvatuksesta sekä kysytään neuvoja. Myös musakärrykoulutuksiin osallistuneet Keskisen alueen eri yksiköiden työntekijät tervehtivät toisiaan ja musakärrykoulutuksissa on yhteisöllinen ilmapiiri. Rauhala ja Nummiranta kertovat kokemuksistaan näin:

”Osaaminen on lähtenyt valtavasti leviämään ja sitä jaetaan valtavasti nyt ympäriinsä. Meillä alkaa olla ihan asema tässä. Ihmiset sanoo, että ai sie oot se ”musakärry Riikka”. Mie koen, että meidät otetaan ihan älyttömän innoissaan ja mielellään vastaan. Ja nyt ihan selvästi on tapahtunut sellainen käänne, että musakärry on nyt löytänyt paikkansa. Meidän ammattitaitoon luotetaan ja meitä pyydetään paljon joka paikkaan. Se on merkki siitä, että ollaan oikeilla jäljillä”. (Rauhala)

7 Johtopäätöksiä musakärry toiminnan tulevaisuudesta

Musakärryn pyörät lähtivät pyörimään loppusyksystä 2015. Siitä on kulunut nyt kaksi vuotta. Innokkaan työryhmän työskentelyn siivittämänä kaksivuotias musakärry on jo ehtinyt saavuttamaan mittavia tuloksia. Smolanderin tekemän opinnäytetyön tulosten ja tämän työn haastatteluaineiston sekä tulosten mukaan Musakärry-hanke on jakanut ja kehittänyt musiikkikasvatuksellista osaamista ja innostanut päiväkotien kasvattajia sekä lapsia soittamaan ja musisoimaan enemmän. Musakärry on tuonut inspiraatiota, iloa ja elämyksiä sekä lapsille että aikuisille. Kouluttajana toimimisella on ollut suuria vaikutuksia tiimin jäsenten identiteettiin sekä rooliin työyhteisössä. Työryhmän jäsenet ovat ideoineet hankkeen, koordinoineet kärryn sisällön suunnittelun, lainauksen sekä ohjauskäynnit että koulutukset. Heistä on tullut musakärrytoiminnan asiantuntijoita. Musakärrytoiminta on huomioitu myös kohdepäiväkodeissa, mediassa, yhteistyökumppaneiden keskuudessa ja muilla varhaiskasvatusalueilla.

Haastattelujen ja omien kokemusteni perusteella Musakärrytoiminta ja sen kehittäminen on kasvattanut työryhmän jäsenten ammattitaitoa ja jakanut osaamista eri yksiköiden

välillä. Yhteiset koulutukset ja kärryn palautus ja lainaus hetket ovat luoneet yhteisöllisyyttä alueen työntekijöiden välille. Kuten Nummiranta toteaa haastattelussa:

"Musiikkitalolla koulutuksessa huomasin, että tunsin melkein kaikki sieltä. Sehän on jo aika kova juttu. Että kyllähän me ollaan tosi paljon ehditty kiertää ohjauskäyneillä. Joka kerta kun tapaa tätä omaa verkostoa niin he tulevat juttelemaan ja kiittelemään. He muistavat niitä ihan ensimmäisiäkin juttuja mitä tehtiin silloin ensimmäisenä keväänä, kun olimme just saatu soittimet. Se että joku juttu mitä me ollaan opetettu, on jäänyt elämään niille vuodeksi, on parasta kiitosta mitä voi saada". (2017)

Musakärrystä ollaan oltu kiinnostuneita myös muissa kaupungeissa, kuten Järvenpään Musiikkikärry-moduuli koululaisille tulevan Taidepolut-hankkeen yhteydessä. Helsingissä Musakärryjä haluttaisiin jo myös keskisen alueen ulkopuolisiin päiväkoteihin ja esim. Viikissä on jo suunniteltu kärryn perustamista.

Musakärrytoiminnan jatkumiselle on monia vaihtoehtoja. Musakärry-tiimin työntekijät toivovat, että Musakärrystä tulisi juuri päättyneen mediakasvatushankkeen kaltainen hanke, jossa he voisivat työskennellä sekä jakaa ja kehittää jo saamaansa asiantuntijuutta.

Musakärrytiimin työntekijät näkevät musakärrytoiminnassa paljon mahdollisuuksia:

On oikeasti semmoinen olo et tämä on tosi merkittävä juttu. Me ollaan herätty tähän vielä enemmän viime keväänä ja tänä syksynä, että oho! mitä kaikkea tapahtuu ja nyt meillä on vaikka mitä yhteistyökuvioita vireillä. Olen huomannut ajattelevani, että urakehitykseni voisi mennä tätä kohti. Tämä on ollut merkittävää ammatillisesti." (Rauhala, 2017, haastattelu)

Jotta musakärrytoimintaa voidaan jatkaa ja kehittää tarvitaan nyt lisää resursseja toiminnan turvaamiseksi. Toiminta on nyt niin laajaa kuin näillä resursseilla voidaan tarjota. Paineita toiminnan kasvattamiseksi kuitenkin on. Nummiranta kuvaa kehitystä näin:

"Silloin ihan aluksi Inkeri (Karhos) sanoi koko ajan, että meidän on ensin lähdettävä kehittämään tätä ihan tyhjästä, jotta me voidaan näyttää meidän tuotteella, että tähän kannattaa panostaa. Nyt ollaan siinä pisteessä, että me ollaan näytetty tällä meidän tuotteella. Vielä ei ole tullut sitä askelta, että joku tarttuisi tähän kunnolla.

Osa yhteistyökumppaneista on nähnyt tämä potentiaalin mutta se ei vielä ratkaise tätä meidän kokonaisuutta. Että joku askel tässä pitäisi nyt ottaa.” (2017)

Kuten tämän opinnäytetyön tutkimus osoittaa musakärrytoiminnasta soittimet muodostavat pienen osan. Tärkein osa toimintaa on osaamisen eli musiikkikasvatustaitojen ja -ajattelun jakaminen sekä kehittäminen. Näin lapsille siirtyvät musisoimisen kaikki hyödyt. Musiikkikasvatuksen kehittäminen pelkän soitinkokoelman eli välineiden hankkimisella ilman pedagogista taustaa ja sen jakamista ei ole kestävällä pohjalla. Tämä on vaarana, jos Musakärrytoimintaa laajennetaan ymmärtämättä ja ottamatta huomioon toiminnan kaikkia puolia.

Koska Musakärrystä ollaan oltu niin innostuneita, vaarana on, että se lähtee leviämään hallitsemattomasti pieninä alueiden tai yksittäisten päiväkotien hankkeina ja projekteina. Näin tehtäisiin turhaan paljon päällekkäistä työtä ja pilotti-hankkeesta jo kertyneen asiantuntijuuden sekä saatujen kokemusten ja tietojen käyttö ei olisi tehokasta. Ilman yhteistä hanketta menetettäisiin myös mahdollisuus yhteisen toimintakulttuurin luomiseen ja toiminnan laadun tasapuolisuuteen sekä laadun yhteiseen ylläpitoon. Suuremmalla hankkeella Musakärrytoiminnan laatu pysyisi yllä sekä kehittyisi ja toiminta tavoittaisi tasapuolisemmin Helsingin päiväkoteja.

Musakärry-hanke on lähtenyt Karhoksen ideasta ja työntekijöiden innostuksesta. Hankkeelle saatiin lupa sekä soittimille rahoitus ja yhteistyötahoilta on saatu koulutuksia sekä levylahjoituksia, mutta muita resursseja hankkeella ei ole vielä ollut. Tiimin jäsenet työskentelevät hankkeessa oman työaikansa puitteissa. He ovat sopineet johtajiensa ja kollegoidensa kanssa työn organisoimisesta, niin että he perustyönsä ohella tekevät musakärryyn liittyviä ohjauskäyntejä ja muuta hankkeeseen liittyvää työtä. Tiimin jäsenillä on kouluttajan vastuut ja status mutta se ei vielä näy heidän palkassaan tai tittelissään. Kuten Simes toteaa:

”Musakärrytyöryhmän jäsenyys nostaa eri statukseen, yhtäkkiä onkin kouluttaja ja asiantuntija, vaikka periaatteessa virallinen titteli on kerho-ohjaaja. Vaikka toimii asiantuntijana ja kouluttajana se ei vaikuta palkkaan.” (2017)

Nämä seikat voitaisiin ratkaista hankkeella, johon palkattaisiin joko osa- tai koko aikaisia hanketyöntekijöitä. Tällöin hanketyöntekijöiden toimenkuva selkenisi ja toiminnasta ja työntekijöiden osaamisesta saataisiin kaikki hyöty.

Haastattelujen perusteella tämän hetkisten resurssien puitteissa toimintaa tehdään nyt mahdollisuuksien ylärajoilla ja paineisiin toiminnan kasvattamisesta ilman lisä resursseja ei voida enää vastata. Rauhala toteaaakin haastattelussa että:

*"Nyt on selkeästi tullut tietynlainen rajapiste vastaan. Me ollaan käyty sellaisia va-
kavia ja syvällisiä keskusteluja meidän kaikkien ajatuksista ja toiveista. Me ollaan
ihan älyttömän sitoutuneita tähän koko tiimi. Tässä on tosi hyvät mahdollisuudet.
Me toivotaan ja ollaan viemässä tätä eteenpäin."* (2017)

Musakärry-hanke on saanut rahoituksen kolmannelle soitinkokoelmalle, josta tulee hie-
man eri sisältöinen kuin kahdesta ensimmäisestä. Muutokset tehdään kahden ensim-
mäisen kokoelman käyttökokemusten perusteella. Tarve kolmannelle ja vieläkin useam-
malle soittimistolle on, koska yhä useampi päiväkotiki sekä keskisellä alueella, että muu-
alla Helsingissä olisi halukas osallistumaan Musakärrytoimintaan.

Se, että Musakärryhanke olisi kaikkien Helsingin päivähoitoalueiden saatavilla olisi to-
della upeaa ja opinnäytetyötutkimusten tulosten mukaan myös tarpeellista. (Haastattelut,
Smolander)

8 Pohdinta

Musakärry-hanke laitto minut välillä toimimaan osaamiseni ääri rajoilla suunnittelu- ja
koulutusvastuueen. Työskentely työryhmän jäsenenä opetti mm. ottamaan vastuuta
sekä suunnittelemaan työskentelyäni työajan puitteissa. Hankkeessa työskentely kas-
vatti minua pedagogina ja toi perspektiiviä oman ammattialani erityispiirteisiin. Tämän
työn avulla sain käsiteltä ja käsitteellistettyä kasvuprosessia, joka tapahtui työskennel-
lessäni hankkeessa.

Opinnäytetyöprosessini on ollut pitkä. Aihe on vaihtunut kolmesti ja olen kurkkinut kai-
kenlaisille sivupoluille ennen kuin tämän työn näkökulma kirkastui. Työstä tuli aiheiltaan
runsas. Alun perin tarkoitukseni oli pelkästään esitellä Musakärry-hanke ja toiminta, jota
on tehty. Käytin runsaasti aikaa soittimiston historian ja käytön kuvaamiseen sekä päi-
väkotien musiikkikasvatukseen tutkimiseen. Työ oli takkuista ja tuntui että "musakärryn

henki” on piilossa. Ongelma ratkesi, kun siirsin huomioni ja näkökulmani musakärkyryhmän kouluttajatiimiin. Kun luin lisää lähdekirjallisuutta ja pohdin haastattelu kysymyksiä, minua alkoi yhä enemmän kiinnostaa kouluttajatiimin toiminta sekä sen toimintakulttuurin muotoutuminen.

Huomasin tiedon ja toimintatapojen siirtymän JaSeSoi ry:n kursseilta musakärkytoimintaan ja näiden siirtymisen edelleen eteenpäin koulutusten ja ohjauskäyntien kautta päiväkotien kasvattajille. En ollut ennen ajatellut, että koulutuksilla sekä yhdistystoiminnalla voisi olla tällaisia vaikutuksia. Mielestäni tämä tulos näyttää työn ohella kouluttautumisen sekä koulutusten laadun tarpeellisuuden.

Pohdin myös omia ammatillisen kasvun, sekä asiantuntijuuden muodostumisen kokemuksiani Musiikkipedagogiopintojen, sekä hankkeessa työskentelyn aikana. Haastatteleamalla tiimin jäseniä ja näitä vastauksia tutkimalla oivalsin, että jaamme saman kaltaisen kasvukokemuksen kouluttajatiimin jäsenten kanssa. Asiantuntijuuden muodostumisen hanketoiminnan kautta ja asiantuntijuuden kasvun sekä siirtymän prosessi muodostui mielestäni yhdeksi tutkimukseni tärkeimmistä tuloksista.

Minua ovat aina kiinnostaneet yhteisöllisyys, statukset ja ryhmähierarkiat. Olen nyt opintojeni loppuvaiheessa opetellut asiantuntijan roolin ottamista tilanteissa, joissa olisin ennen, joskus turhaankin, ollut alastatus asenteella. Tulen opettamaan yksin mutta osana kollegiota ja ammattikuntaa. Asiantuntijuuden määrittäminen ja sen muodostumisen tutkiminen ja pohtiminen on opettanut minua paremmin huomaamaan erilaisten ryhmien ja ihmisten dynamiikkaa, ja omaa rooliani ja toimintaani niissä.

Opinnäytetyöprosessin aikana olen oppinut valtavasti itsestäni ja tavoistani käsitellä tietoa. Yllättävä asiantuntijuuden kasvun esiin nouseminen aineistosta ja sen tutkiminen on ollut ihanaa vastapainoa ruohonjuuritason muskarityölle, jota olen tehnyt kirjoittamisen ohessa. On ollut nautinnollista päästä liitelemään käsitteiden ja määritelmien yläpilvessä lukemalla aihetta sivuavia artikkeleja ja väitöskirjoja. Niihin perehtyminen on vaatinut paljon ajatustyötä, jotta olen pystynyt yhdistämään ne kokemustietooni ja kirjoittamaan niistä.

Lähdekirjallisuuteen ja sen tarjoamaan käsitteistöön perehtyminen sekä Musakärkyhankkeen tarkasteleminen eri näkökulmista on tuonut monia oivalluksia. Niiden kautta

olen oppinut musiikkipedagogiikasta, opettajana ja kouluttajana toimimisesta sekä yhteisöistä ammatillisen ja asiantuntijuuden kasvun tukena. Hankkeen lähtökohtien pohtimisen ja kuvaamisen kautta olen saanut tutkia ja näin oppia musiikki- sekä Orff-pedagogiikasta sekä pedagogisten mallien ja toimintatapojen siirtymisestä. Kaikista näistä on hyötyä ammatissani musiikkipedagogina.

Tämän työn tekeminen on vahvistanut ammatillista näkemystäni sekä asiantuntijuuttani musiikkikasvattajana. Asiantuntijuus muuttuu ja kasvaa riippuen siitä missä yhteisössä asiantuntija toimii. Toivon, että tulevaisuudessa saan toimia ja kehittyä musiikin- ja kasvatusalan työympäristöissä, joissa osataan tunnistaa ja vaalia asiantuntijuuden kasvua, asiantuntijuutta sekä asiantuntijayhteisöjä.

Lopuksi haluan kiittää kouluttajatiimin jäseniä haastatteluista ja tuesta sekä asiantuntijoita viisaista ja inspiroivista ajatuksista. Sekä asiantuntija opettajia neuvoista ja tuesta.

Lähteet

Asetus päivähoidosta, <http://www.finlex.fi/fi/laki/ajantasa/1973/19730239> Luettu 7/2017

Finlex 986/1998. Asetus opetustoimen henkilöstön kelpoisuusvaatimuksista. Viitattu 25.09.2017. www.finlex.fi/fi/laki/alkup/1998/19980986

Hakkarainen, Kai, Itseään ylittävä oppiminen, artikkeli, 2007 https://arkisto.uasjournal.fi/kever_2007-3/KaiHakkarainen.pdf. Luettu 06-11/2017.

Hakkarainen, Kai, Palonen, Tuire, Paavola, Sami. 2002. Kolme näkökulmaa asiantuntijuuden tutkimiseen, <http://www.tml.tkk.fi/Opinnot/T-110.556/2004/Materiaali/asiantuntijuus.pdf>, Luettu 9-11/2017.

Hakkarainen, Kai, Paavola, Sami, Lipponen, Lasse. 2003. Käytäntöyhteisöistä innovatiivisiin tietoyhteisöihin. Aikuiskasvatus artikkelit 1/2003. Saatavana lähteestä <URL: <http://www.aikuiskasvatus.fi/tiedeartikkelit/HakkarainenKai.pdf> Luettu 9-11/2017

Helsingin kaupungin varhaiskasvatusvirasto 2013. Helsingin varhaiskasvatussuunnitelma. <http://www.hel.fi/static/vaka/liitteet/ph/Vasu2013.pdf> Luettu 9/2016.

Helsingin yliopiston lastentarhanopettaja koulutuksen opinto-opas <http://www.helsinki.fi/okl/koulutukset/varhaiskasvatuksen/Lto-tutkintorakenne%202012-2015.pdf> Luettu 20.10 2017.

JaSeSoi ry. <https://www.jasesoi.org/> Luettu 07/2017

Kammonen, Juuli & Seppänen, Elisa. 2017. Soittamista ja niiden valinnasta. teoksessa: Lindberg-Piironen, Anne, Ruokonen, Inkeri, toim. Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja.s. 227-239.

Kupila, Päivi. 2007. Minäkö asiantuntija? -Varhaiskasvatuksen asiantuntijan merkitysperspektiivin ja identiteetin rakentuminen. Jyväskylän yliopisto. Saatavilla [www-muodossa](http://www.muodossa)<URL: <https://jyx.jyu.fi/dspace/bitstream/handle/123456789/13330/9789513927899.pdf?sequence=1> Luettu 25.10. 2017.

Lamponen, Esa, 1998, "Hurjat pojat ja villit tytöt –Näkemyksiä päiväkotien ja musiikki-leikkikoulujen musiikkikasvatukseen, Ranta-Meyer, Tuire, Kaikkonen, Markku (toim.): Lahjakkuus lentoon. Sibelius -Akatemian koulutuskeskus. s.45–52.

Lindberg-Piironen, Anne & Seppänen, Elisa. 2017. Soittaminen. Teoksessa: Lindberg-Piironen, Anne, Ruokonen, Inkeri, toim. Musiikki varhaiskasvatuksessa-käsikirja. s.213-216.

Lonka, Kirsti, 2015, Oivaltava oppiminen. Otava.

Perkiö, Soili, Orff-pedagogiikka. 2010. Teoksessa: Simola-Isaksson I., Juntunen, M-L., Perkiö, Soili. Musiikkia Liikkuen. WSOY. Vantaa. s.28-36.

Ruokonen, Inkeri, 2001. Äänimaisemia ja ilmaisun iloa musiikin kielellä. Teoksessa, Kerppinen, Seija, Puurila, Arja, Ruokonen, Inkeri, Taiteen ja leikin lumous. Finn Lectura. s.120-143

Ruokonen, Inkeri, Rusanen, Sinikka, Välimäki, Anna-Leena. 2009. Taidekasvatus varhaiskasvatuksessa. Terveiden ja hyvinvoinninlaitos.

Seppänen, Elisa. 2014. Pedagogiset hetket. Orff- pedagogisia pohdintoja opettajuudesta, opinnäytetyö. Musiikin ylempi ammattikorkeakoulututkinto, Metropolia ammattikorkeakoulu.

Smolander, Emilia. 2017. Musakärry-hanke laadukkaan musiikkikasvatuksen edistäjänä päiväkodeissa- Näkökulmana lastentarhanopettajien kokemukset, Diakonia ammattikorkeakoulu.

Valtakunnallisen varhaiskasvatussuunnitelman perusteet 2016 luonnos.
http://www.oph.fi/download/177856_Varhaiskasvatussuunnitelman_perusteet_2016_LUONNOS.pdf Luettu 11.11.2017

Haastattelut

Nummiranta, Anna, 2017. Lastentarhanopettaja. Helsingin kaupunki. Haastattelu: 6.10.2017

Rauhala, Riikka, 2017. Lastentarhanopettaja. Helsingin kaupunki. Haastattelu: 6.10.2017.

Simes, Elina, 2017. Musiikkipedagogi, Musikantti kerho-ohjaaja. Helsingin kaupunki. Haastattelu: 7.9.2017.